

12

2007
ročník 59
40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- 338 Vnitřní prostředí knihovny ovlivňuje pohodu návštěvníků i náklady na provoz/ Jiří Mika
- 342 JAK NA TO
Zákoník je také kniha/ Kateřina Slušná
- 344 ROZHOVOR s PhDr. Vitem Richterem
Důvěra členů mě velmi těší/ Jana Markusová
- 347 MARKETING V KNIHOVNÁCH
...plánování a strategie/ Radka Johnová
- 350 ZE ZAHRANIČÍ
Dvakrát NEJ/ Ladislav Kurka
- 352 Seminář muzejních knihovníků v Chebu/ Jarmila Okrouhliková
- 353 Založení Univerzitní knihovny v Praze v roce 1777
– 1/ Ludmila Kubátová
- 354 Přehled obhájených diplomových prací na ÚISK FF UK
v září 2007/ Petra Myšková, Věra Pilecká
- 356 Setkání seniorů v Pelhřimově/ Dana Wimmerová
- 357 Z KNIHOVEN...
- 360 Dáblova bible – Codex gigas: největší kniha světa
po staletích v Praze/ Zdeněk Uhlíř
- 362 SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE
- 363 ZE SVĚTA
- 364 NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY
KNIHOVNICKÉ LITERATURY NK ČR
- ZÁKLADNÍ KAMENY NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR
ANEB NÁROD SOBĚ II – 12/ Jaroslav Císař
- REJSTŘÍK 2007

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),
Ing. Aleš Brožek, Ing. Jan Kaňka,
PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Ladislav Kurka,
PhDr. Jan Meier, Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová,
Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,
PaedDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá firma
ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.
Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 092 813

e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu

PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno

Ředitelstvem poštovní přepravy Praha

čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,

P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,

tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,

cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace

z programu MK ČR Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit

publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 6. 12. 2007

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

Library interiors affect visitors' well-being and operational costs
(*Jiří Mika*) /338

How to go about it: Statutes are also books – Act No. 106/1999
Coll., on Free Access to Information (*Kateřina Slušná*) /342

Interview: with PhDr. Vít Richter – I am most gratified by the
confidence placed in me by SKIP members (*Jana Markusová*) /344

Marketing in libraries: ...planning and strategy
(*Radka Johnová*) /347

From abroad: Two of the best – Amsterdam Central Library,
Linz City Library (*Ladislav Kurka*) /350

Museum librarians seminar in Cheb (*Jarmila Okrouhliková*) /352
Establishment of the University Library in Prague in 1777 – 1

(*Ludmila Kubátová*) /353

List of theses defended at the Charles University Faculty
of Philosophy and Arts Institute of Information Studies
and Librarianship in September 2007

(*Petra Myšková, Věra Pilecká*) /354

From the libraries /357

The Devil's Bible – Codex Gigas: the world's largest book
in Prague after all these years (*Zdeněk Uhlíř*) /360

Regular features

Name index

AUS DEM INHALT

Innenumgebung der Bibliothek beeinflusst die Behaglichkeit
der Besucher und die Betriebskosten (*Jiří Mika*) /338

Wie darauf: Gesetzbuch ist auch ein Buch – Gesetz
Nr. 106/1999 Smlg über freiem Zutritt zu den Informationen
(*Kateřina Slušná*) /342

Gespräch mit PhDr. Vít Richter: Bertrauen der Mitglieder
vom Verband der Bibliothekare und Informationsschaffenden
freut mich sehr (*Jana Markusová*) /344

Marketing in den Bibliotheken ... Planung und Strategie
(*Radka Johnová*) /347

Aus dem Ausland: Zentralbibliothek in Amsterdam,
Stadtbibliothek in Linz (*Ladislav Kurka*) /350

Seminar der Muesumsbibliothekare in Eger

(*Jarmila Okrouhliková*) /352

Gründung der Universitätsbibliothek in Prag im Jahre 1777 – 1

(*Ludmila Kubátová*) /353

Übersicht der verteidigten Diplomarbeiten auf dem ÚISK FF UK
im September 2007 (*Petra Myšková, Věra Pilecká*) /354

Aus den Bibliotheken /357

Satansbibel – Codex gigas: das größte Buch der Welt
nach Jahrhunderten in Prag (*Zdeněk Uhlíř*) /360

Regelmäßige Spalten

Namensregister

Archiv Čtenáře ve formátu PDF a obsah nejnovějšího čísla
najdete na www.svkkl.cz v rubrice časopis Čtenář.

VNITŘNÍ PROSTŘEDÍ KNIHOVNY OVLIVŇUJE POHODU NÁVŠTĚVNÍKŮ I NÁKLADY NA PROVOZ

Až vyjde tištěný sborník z letošního semináře *Knihovna a architektura*, doporučuji jej pozornosti knihovníků. A to nejen těch, kteří mají před sebou novostavbu nebo rekonstrukci knihovny. Jak už se stalo zvykem, seminář pořádaný Knihovnou Univerzity Palackého v Olomouci (letos od 2. do 4. září) měl vysokou úroveň a přinesl mnoho zajímavého. Tentokrát byl zaměřen na vnitřní prostředí knihoven, ale přednesené referáty často přesahovaly „zadání“ směrem k obecnějším otázkám, jako je vztah architektury a životního prostředí nebo význam prostoru pro život člověka.

ENERGIE A POHODA

Americký architekt českého původu John Eisler uvedl v roli moderátora první blok přednášek zaměřený na fyzikální vlastnosti vnitřního prostředí knihoven. Je třeba říci, že knihovny tu byly zmiňovány často jen jako příklady veřejných budov a že v tématu dominovaly otázky energetické náročnosti v souvislosti s investičními a provozními náklady a také s pohodou při pobytu v budově. Jedná se o problematiku dosti složitou a komplexní. Snad aby to organizátoři zdůraznili, zařadili hned na začátek referát akademického architekta Aleše Brotánka o stavbě pasivních a nízkoenergetických domů. Pasivní dům je takový, u něhož vnitřní energetické zisky stačí na jeho vytápění. Stavba takového domu nemusí být výrazně dražší než domu běžného, jak se obecně soudí. Proč se tedy pasivních domů zatím staví poměrně málo? Architekt Brotánek to vysvětluje faktem, že plýtvání energií je v současné době výhodné. Ale nebude tomu tak stále – vysoký nárůst cen energií je údajně americkou administrativou očekáván již v období 2008–2015.

Ať již bereme tyto prognózy s větší či menší důvěrou, každý nepochybně zpozorní, když slyší, jak stavět dům, v němž v zimě není třeba běžným způsobem topit a v létě není nutné mít klimatizaci. Základní zásady zní: důkladná izolace minerální vatou nebo slaměnými balíky, kvalitní okna s trojsklem, důsledné odstranění tepelných mostů a vysoce účinné větrání s rekuperací, která odebírá teplo odcházejícímu vzduchu a předává ho vzduchu čerstvému. Více technických údajů lze dnes již snadno najít na internetu, třeba na adrese <http://portal.pasivnidomy.cz/>. Pro knihovníky měl architekt Brotánek toto poselství: knihovny jako demonstrační pasivní domy by mohly být vzorem pro veřejnost, že tak lze stavět a že v takto postavených domech lze i příjemně a zdravě pobývat.

Environmentální inženýr Tony McLaughlin přijel na seminář z Velké Británie, kde je partnerem společnosti Buro Happold Ltd. Zabývá se projektováním staveb s důrazem na soulad estetických, technických a ekologických požadavků. Podílel se například na řešení knihovny Rothermere American Institute na Oxfordské univerzitě otevřené v roce 2001, knihovny Královské univerzity v Belfastu, která je ve výstavbě, nebo Národní knihovny v Singapuru navržené architektem Ken Yeangem a dokončené roku 2005. I on mluvil ve svém vystoupení často o spotřebě energie a nákladech na ni. Skutečnost, že energie je zatím poměrně levná, bývá zneužívána designery, neboť ji při svých návrzích neberou v úvahu. Na energetickou náročnost mají vliv orientace domu, jeho tvar a použité materiály. Význam má také vnitřní dispozice. Požadavky na chladnější prostředí nemusí být řešeny klimatizací, někdy stačí přemístit určité prostory na severní stranu objektu nebo do suterénu, použít vhodné sluneční zastínění a zajistit proudění vzduchu. Transparentnost, dnes tak populární ve všech odvětvích lidské činnosti, vedla v architektuře

k výstavbě prosklených budov. A právě ty jsou z hlediska spotřeby energie nevhodné. Při návrhu budov se již nelze řídit jen hledisky formy a funkce, musí k nim přibýt i aspekt „trvalé udržitelnosti“. A také Tony McLaughlin se obrátil na knihovníky s výzvou – mají zodpovědnost, společně s architekty a projektanty, za to, že knihovny jako veřejné budovy budou šetrné k přírodním zdrojům i k zdraví lidí, kteří je navštěvují nebo v nich pracují.

Téma dále rozvinul a akcentoval ve svém výbušném projevu Ing. Jan Žemlička, který působí jako projektant v Německu i v České republice. „Nikoho nenapadne stavět iglú v Africe, a přece něco podobného děláme u nás.“ Do této lapidární věty by se daly shrnout jeho výzvy k architektům i stavebníkům, aby jejich stavby odpovídaly prostředí, v němž jsou postaveny a respektovaly základní fyzikální zákony. Architekt by měl vytvořit dům, který bude nejenom plně funkční z hlediska provozu, ale zabezpečí i maximální vnitřní pohodu pasivním způsobem. Technika už má mít pouze doplňující funkci. Složitá technická zařízení vedou k nárůstu provozních nákladů a k nárůstu spotřeby energie, byť ji třeba původně měla spojit. Pohoda člověka v určitém prostoru je subjektivní a ovlivněná fyzikálními jevy (kvalitou vzduchu, teplotou, vlhkostí, osvětlením, osluněním, hlukovou zátěží aj.) a optickými, čichovými a sluchovými vjemy. K vytvoření pohody mohou vést i tak prostá opatření, jako je možnost v noci větrat a ve dne mít zavřená okna, nastavitelné venkovní žaluzie a optimální prosklení budovy (cca 50 %). Pro vzory není třeba chodit daleko – podívejme se na staré horské chalupy.

Před panelovou diskuzí se vyměnili moderátoři, slova se ujala vedoucí Knihovny Lékařské fakulty UP v Olomouci Mgr. Jarmila Potomková, téma však zůstalo stejné. K předchozím referujícím se přidali za architektky profesor Miroslav Masák a za knihovníky ředitel Státní technické knihovny Ing. Martin Svoboda, ředitelka Úseku novodobých fondů a služeb Národní knihovny ČR PhDr. Bohdana Stoklasová a Mgr. Tomáš Gec. Je zřejmé, že většina architektů a projektantů na straně jedné a nejspíš všichni investoři a stavebníci na straně druhé budou mít dnes snahu postavit energeticky a provozně úsporný dům. Musí však najít společnou řeč, musí své zájmy a představy spojit, aby takový dům opravdu vznikl. Z pléna vystoupil profesor Jiří Suchomel, proděkan Fakulty architektury Technické univerzity v Liberci, s ujištěním, že jejich studenti jsou k takovému přístupu vedeni. Tony McLaughlin zdůraznil význam stavebníka. Pokud si dokáže poručit dům podle určité představy, architekt se nad tím musí zamyslet. Architekti hledají v zadání podmínky, které by je inspirovaly, těžko však mohou vyhovět nespecifikovaným přáním. Význam správného zadání vyzdvihl také profesor Masák (viz minirozhovor za tímto příspěvkem).

Další přednášející, doc. Ing. Michaela Brožová, proděkanka Fakulty architektury ČVUT v Praze, připravila svůj referát o bio-psycho-sociálních aspektech knihoven společně s klinickým psychologem a psychiatrem dr. Ivo Hanelem. I ona spatřuje v knihovnách jakýsi sociální činitel, jenž kromě informační a vzdělávací činnosti může přispívat k ozdravení a harmonizaci společnosti. Pro vnitřní prostředí knihoven je důležité vytváření „stavu dobré pohody“. Bývá označován termínem wellbeing a znamená stav dokonalé pohody biologické, psychologické a sociální, včetně spirituálního zdraví. Jen výčtem uvedme některé vlivy, které mohou na prostředí knihoven působit: temperování, výměna vzduchu, ionizace vzduchu (s ní souvisí syndrom deficitu negativních iontů), elektromagnetické záření, ergonomie pracovních míst, osvětlení, barevnost (pozitivně působí zelené rostliny), možnost relaxace. Je nutné, aby v knihovnách byl nepřetržitý provoz 7 dní v týdnu a 24 hodin denně, jak se teď často prosazuje? Je nutné dělat z knihovnické profese stresující zaměstnání? Tyto otázky vyplynuly z diskuze, v níž se docentka Brožová vyjádřila spíše proti těmto trendům. Naopak podpořila veškeré aktivity směřující k již zmíněnému spirituálnímu zdraví, ať je to hledání smyslu života, neegoistická sebeúcta nebo pozitivní komunikace. Architektura knihoven k tomu může přispět hledáním moderní sakrality, transcendentálními prvky v interiéru (vitráže, rytmické členění) nebo poskytnutím prostoru pro meditaci a kontemplaci.

SVĚTLO

Druhý blok přednášek byl zaměřen na problematiku osvětlení. Moderoval jej profesor Miroslav Masák a vystoupili v něm Ing. arch. Ondřej Vinař z Ml atelieru Praha, působící rovněž na Fakultě architektury ČVUT, a Ing. Pavel Domes, projektový manažer firmy Zumtobel lighting, s.r.o. Funkce světla v knihovně se může zdát triviální (zajištění bezpečné orientace, zobrazení informací v prostoru, umožnění práce

a studia, zajištění zrakové relaxace), jeho správné použití je však téměř věda. Architekt Vinař se zabýval hlavně působením přirozeného světla. S tím souvisí správná poloha a velikost oken, výška prostoru, správná orientace regálů a pracovních míst, odrazivost povrchů a jejich barva, ale také orientace budovy, tloušťka ostění nebo způsob stínění. Pavel Domes přidal řadu technických poznámek k optimálnímu světelnému řešení v knihovně. Hlavním parametrem je udržovaná osvětlenost (známé luxy předepsané pro různé typy prostor), ale také hodnota oslnění (čím nižší, tím lepší) a kvalita barevného podání. Ze subjektivního hlediska je ovšem zajímavou veličinou jas – postihuje vnímání světla lidským okem, odraz i směrovost světla. Knihovny se vyznačují širokým spektrem činností s rozdílnými požadavky na světlo. U regálů s knihami potřebujeme zrakový výkon a vertikální i horizontální složku osvětlení, ve studovnách zrakovou pohodu a optimální rozložení jasu v prostoru. Pro studovny pravděpodobně nejlépe vyhoví kombinace základního rozptýleného světla s individuálním osvětlením každého pracoviště. Toto řešení je i ekonomické – pro orientaci ve studovně stačí cca 200 luxů, ale na pracovní ploše je potřeba 500 lx.

PŘÍKLADY

Třetí blok, jež moderoval Mgr. Tomáš Gec, byl věnován prezentaci některých nově budovaných nebo navrhovaných knihoven. Ing. arch. Aleš Tomášek se podělil o to, jak vznikl návrh na novou Krajskou knihovnu Vysočiny v Havlíčkově Brodě. Jeho tvůrci důsledně vycházeli z urbanistických souvislostí. Od původní představy dvoupodlažního domu vznikla postupným zpracováním hmoty koncepce budovy zapuštěné do terénu. Vnitřní dispozice je nadále dvoupodlažní, v 1. podlaží jsou vstupní prostory, víceúčelový sál, sklady a garáže, 2. podlaží představuje blok volných výběrů s modifikovatelným uspořádáním a blok zázemí knihovny. Tyto prostory jsou osvětleny světlíky shora, ale také bočními okny, jež umožňují výhledy do okolí.

Ředitel Centrální knihovny Humboldtovy univerzity v Berlíně dr. Milan Bulatý představil nejen koncepci nové knihovny, která vyrostle v Berlíně podle projektu architekta Maxe Dudlera, ale také ideu knihovny jakožto kulturní instituce či místa, kde sídlí „duch v prostoru a času“. Plánovaná knihovna bude mít 2 miliony knih ve volném výběru, 1200 pracovních míst pro uživatele, z toho 550 v centrální studovně (studovna je srdcem knihovny, to je jeden z kulturních aspektů návrhu), nebude chybět dětský koutek pro studium rodičů s dětmi. Pro architekturu Maxe Dudlera jsou charakteristické symetrie a pravý úhel, knihovníci od něj očekávají nejen funkční budovu, ale také atmosféru, krásu a estetickou kvalitu.

Masarykova veřejná knihovna Vsetín získala nové sídlo přestavbou bývalé administrativní budovy, tzv. Kremle, v centru města. Po zhruba ročním provozu ji představila její ředitelka PhDr. Helena Gajdušková. Zadání pro architektky bylo vedeno snahou získat větší prostory, integrovat činnosti a mít možnost expanze v budoucnu. Významná byla však také představa knihovny jako komunitního a vzdělávacího centra, jež, zpracována formou zajímavých projektů, byla cestou k získání financí ze strukturálních fondů EU.

Prezentace architektonického návrhu nové Národní knihovny ČR v Praze na Letné byla do jisté míry shrnutím či vyústěním diskuze známé z médií. Učíme tedy jen stručnou poznámku o referujících – byli jimi generální ředitel NK ČR Mgr. Vlastimil Ježek (hovořil mimo jiné o výběru pozemku a o průběhu mezinárodní architektonické soutěže), PhDr. Bohdana Stoklasová (probrala „semafor služeb“ představující základ funkčního zadání) a akademický architekt Jan Kaplický (představil své dřívější realizace a genezi návrhu Národní knihovny). Byla to vygradovaná tečka za pestrým seminářem, byť právě jí chyběla bohatší diskuze, na niž vyčerpání a informacemi prostoupení posluchači již neměli zřejmě dost sil.

Dobré zadání je polovina úspěchu

– říká prof. Miroslav Masák

Prof. Ing. arch. MIROSLAV MASÁK obdržel letos v únoru Poctu České komory architektů za rok 2006. Tento významný český architekt, teoretik architektury a pedagog je známý jako spoluzakladatel libereckého ateliéru SIAL, jeden z autorů projektu obchodního domu Máj nebo renovace Veletržního paláce, ale mezi knihovníky v poslední době také jako člen porot architektonických soutěží na návrhy knihoven či velmi prospěšný poradce. V roce 2006 vydalo Nakladatelství KANT jeho vzpomínkovou knihu *Tak nějak to bylo*. Věta v titulku tohoto minirozhovoru zazněla z jeho úst při panelové diskusi na letošním semináři Knihovna a architektura v Olomouci.

› Jak má postupovat knihovník, aby vytvořil dobré zadání pro architekta?

Postup představitelů knihovny se neliší od jednání inteligentního investora. Především musí vědět, co chce. A na co má. Musí začít definicí optimálního provozního řešení. Nemusí být zbytečně podrobná. Ale nesmí při ní zapomenout na to, že dobrá stavba – a tu si jistě přeje – musí v přiměřené míře vyhovět řadě požadavků. Vhodnému umístění ve městě, jednoduché dostupnosti, programové přitažlivosti, pohodlí čtenářů i zaměstnanců, estetické působivosti, fyzikální kvalitě prostředí, technické a technologické jednoduchosti, snadné údržbě a malým nákladům na energii a provoz. Pokud se sám nevyzná, nesmí litovat času ani peněz na konzultace s odborníky.

› Co architekt potřebuje od knihovníka vědět a co by naopak měl vědět knihovník o architektuře?

Zadání musí definovat provozní program (viz výše), termíny stavby a předpoklad investičních nákladů. Knihovník by měl mít, nebo v období příprav stavby cílevědomě získat, základní přehled o trendech současné architektury. Vyplatí se to. Nemůže předpokládat, že bude o stavbě jednat jen s těmi, kterým bude záležet na spokojenosti knihovníka. V porotách se opakovaně přesvědčuji o tom, že působí líbivé obrázky a podivuhodné formy a že jejich autorům jsou i knihovníci ochotni odpouštět zásadní nedostatky návrhu.

M. Masák (zleva), O. Vinař a P. Domes

› Jakou roli hraje zadání v architektonických soutěžích?

Pro soutěžní podklady (zadání), které jsou druhou polovinou soutěžních podmínek, platí totéž, co jsem uvedl v odpovědi na vaši předchozí otázku. Vyhlášovatel soutěže (knihovna, město, kraj) musí mít jasno o tom, co chce, kdy to chce a kolik na to má nebo bude mít. Soutěž je jednou z forem výběru vhodného autora. Zdůrazňuji autora – jeho soutěžní návrh dozná v další přípravě a realizaci stavby řadu někdy podstatných změn. Není vždy nutné vyhlášovat veřejnou, anonymní soutěž. Někdy je efektivnější připravit vyzvanou soutěž nebo zadat vypracování několika srovnatelných studií u renomovaných ateliérů. Pokud si vedení knihovny není jisté jak postupovat, mělo by znovu najít chuť ke konzultacím se zasvěcenějšími.

(jm)

Krásné a spokojené vánoční svátky a celý rok 2008
naplněný zdravím, pohodou, osobními a pracovními úspěchy

přejeme všem našim čtenářkám, čtenářům, knihovnicím,
knihovnicům a obchodním partnerům.

Vaše redakce časopisu Čtenář

Zákoník je také kniha

S tímto názvem byste se měli, milí čtenáři Čtenáře, potkávat na jeho stránkách co nejpravdělněji. Chceme vám zprostředkovat orientaci v mnohdy zapeklitých právnických problémech, s nimiž se potýkáte v každodenní praxi. Po nedávné vášnivé diskusi v elektronické konferenci Knihovna je tady první vlašťovka.

Jak má postupovat knihovna, aby dostála povinností podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění?

Především je nutné položit si otázku, zda je knihovna „Povinným subjektem“ ve smyslu shora citovaného zákona, tedy zda má knihovna povinnost poskytovat informace.

Na tuto otázku nalezneme odpověď v § 2 zák. o svobodném přístupu k informacím, který stanoví, že mezi subjekty, které jsou povinny poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti jsou i „Veřejné instituce“. V tomto smyslu lze za veřejnou instituci považovat takový subjekt, který hospodář s veřejnými prostředky, jimiž jsou ve smyslu ustanovení § 2 písm. g) zák. č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole v platném znění, veřejné finance, věci, majetková práva a jiné majetkové hodnoty patří státnímu nebo jiné právnické osobě (např. organizační složce státu, státní příspěvkové organizaci, územnímu samosprávnému celku, městské části hlavního města Prahy, příspěvkové organizaci územního samosprávného celku nebo městské části hlavního města Prahy či jiným právnickým osobám zřízeným na základě zvláštního právního předpisu, které hospodář s veřejnými prostředky). S ohledem na ustanovení §§ 1 a 3 zák. č. 257/2001 Sb., knihovního zákona v platném znění, s přihlédnutím k výše uvedenému můžeme konstatovat, že knihovna hospodářící s veřejnými prostředky je povinným subjektem a má proto povinnost poskytovat informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím.

Tyto informace lze poskytovat dvěma způsoby: na základě žádosti nebo zveřejněním.

Pokud jde o informace poskytnuté zveřejněním, poskytují se ve formátech a jazycích, v nichž byly vytvořeny. Jsou-li zveřejněny v elektronické podobě, pak musí být zveřejněny ve formátu, který je volně přístupný uživatelům. Informace poskytované na základě žádosti se poskytují ve formátech a jazycích podle žádosti. Bylo-li by pro knihovnu nepřiměřenou zátěží jazyk nebo formát měnit (např. překladem do cizího jazyka, který není běžně ovládaný), poskytne knihovna informaci ve formátu a jazyce, v nichž byla vytvořena. Je-li to s přihlédnutím k povaze žádosti a záznamu požadované informace možné, poskytne ji knihovna v elektronické podobě.

Další povinností knihovny je zveřejnění informací dle § 5 zákona o svobodném přístupu k informacím – tzv. povinně zveřejňované informace. Tyto informace jsou knihovny povinny zveřejnit ve svém sídle a úřadovnách, na místě, které je všeobecně přístupné, a jsou dále povinny umožnit pořízení jejich kopií.

Mezi takto povinně zveřejněné informace patří zejména:

– Důvod a způsob založení knihovny včetně podmínek a principů, za kterých provozuje svoji činnost, popis své organizační struktury, místo a způsob, jak lze získat informace, kde lze podat žádost či stížnost, předložit návrh, podnět apod. Dále musí knihovna zveřejnit postup, který musí dodržovat při vyřizování všech žádostí, návrhů i jiných dožadání občanů, a to včetně příslušných lhůt, které je třeba dodržovat, přehled nejdůležitějších předpisů, podle nichž knihovna jedná, které stanovují právo žádat informace a povinnost poskytovat informace a které upra-

vují další práva občanů ve vztahu ke knihovně. A to včetně informace, kde a kdy jsou tyto předpisy poskytnuty k nahlédnutí, sazebníku úhrad za poskytování informací, adresy elektronické podatelny.

– Součástí povinně zveřejňovaných informací je také výroční zpráva za předcházející kalendářní rok o činnosti v oblasti poskytování informací. Tuto zprávu musí knihovny zpracovat a zveřejnit vždy do 1. března následujícího roku a musí v ní uvést informace stanovené v § 18 zákona o svobodném přístupu k informacím týkající se poskytování takových informací, především počet podaných žádostí o informace a počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti, počet podaných odvolání proti takovým rozhodnutím apod.

– Knihovny jsou pak povinny ve svém sídle v úředních hodinách zpřístupnit některé další dokumenty, např. koncepční, strategické a programové povahy tak, aby do nich mohl každý nahlédnout a pořídit si opis, výpis nebo kopii.

Tyto informace jsou knihovny povinny zveřejnit také způsobem umožňujícím dálkový přístup.

V předchozí části jsme se zaměřili na to, zda a jak mají knihovny informace poskytovat, nyní považují za vhodné upřesnit, jaké informace jsou knihovny povinny poskytovat.

Zákon sám vymezuje pojem informace velmi vágně a v podstatě spíše negativně. V § 3 stanoví, že pro účely zákona o svobodném přístupu k informacím se informací rozumí jakýkoli obsah nebo jeho část v jakékoli podobě, zaznamenaný na jakémkoli nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženého v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního s tím, že informací podle tohoto zákona není počítačový program. Okruh informací je tedy vymezen opravdu velmi široce. Zákon sám však omezuje, které informace nemohou nebo nemusí být žadateli poskytnuty. Jsou to zejména informace utajované a informace, které jsou obchodním tajemstvím. Dále zákon omezuje poskytování informací týkajících se osobnosti, projevu osobní povahy, soukromí fyzických osob a osobních údajů. Tyto informace jsou knihovny povinny poskytnout pouze

v souladu s předpisy upravujícími jejich ochranu, tedy hlavně v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů v platném znění a zákonem č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem v platném znění.

Další omezení práva na informace jsou uvedena v § 11 zákona o svobodném přístupu k informacím. Mezi tato omezení zákonodárce řadí případy, kdy knihovny mohou omezit poskytnutí informace – např. nemusí poskytovat informace vztahující se výlučně k vnitřním pokynům a personálním předpisům. Další skupinu tvoří informace, které knihovny neposkytnou. Mezi tento druh informací patří např. ty, jejichž zveřejněním by došlo k porušení ochrany práv třetích osob podle předpisů autorského práva.

I při aplikaci shora uvedených limitujících ustanovení však knihovna postupuje tak, že poskytne požadované informace a pouze vyloučí resp. neposkytne informace, na které se omezení vztahují.

Závěrem si dovoluji jen stručný popis procesu při vyřizování žádostí o poskytnutí informace.

Žádost o informace může být podána jak ústně, tak písemně, a to i formou elektronické komunikace. Není-li žadateli na ústně podanou žádost informace poskytnuta anebo nepovažuje-li žadatel informaci poskytnutou na ústně podanou žádost za dostačující, je povinen podat žádost písemně.

Ze žádosti musí být zřejmé, kterému povinnému subjektu – knihovně je určena, a že se žadatel domáhá poskytnutí informace ve smyslu příslušného zákona. Fyzická osoba je povinna uvést v žádosti jméno, příjmení, datum narození, adresu místa trvalého pobytu nebo, není-li přihlášen k trvalému pobytu, adresu bydliště a adresu pro doručování, liší-li se od adresy místa trvalého pobytu nebo bydliště. Právnická osoba uvede název, identifikační číslo, adresu sídla a adresu pro doručování, liší-li se od adresy sídla. Adresou pro doručování se rozumí též elektronická adresa.

Knihovna je povinna posoudit žádost a:

a) brání-li nedostatek údajů o žadateli postupu vyřízení žádosti, vyzve žadatele ve lhůtě do 7 dnů ode dne podání žádosti, aby žádost do-

- plnil; nevyhoví-li žadatel této výzvě do 30 dnů ode dne jejího doručení, žádost odloží,
- b) v případě, že je žádost nesrozumitelná, není zřejmé, jaká informace je požadována, nebo je formulována příliš obecně, vyzve žadatele ve lhůtě do 7 dnů od podání žádosti, aby žádost upřesnil, neupřesní-li žadatel žádost do 30 dnů ode dne doručení výzvy, rozhodne o odmítnutí žádosti,
- c) v případě, že požadované informace se nevztahují k její působnosti, žádost odloží a tuto odůvodněnou skutečnost sdělí do 7 dnů ode dne doručení žádosti žadateli,
- d) nevydá-li rozhodnutí o odmítnutí žádosti podle § 15, poskytne informaci v souladu se žádostí ve lhůtě nejpozději do 15 dnů ode dne přijetí žádosti nebo ode dne jejího doplnění.

O postupu při poskytování informace knihovna pořídí záznam. Lhůtu pro poskytnutí informace může knihovna prodloužit pouze ze závažných důvodů specifikovaných zákonem, nejvýše však o deset dní. Žadatel musí být o prodloužení lhůty i o jeho důvodech vždy prokazatelně informován, a to včas před uplynutím lhůty pro poskytnutí informace.

Pro úplnost uvádím, že žadatel je oprávněn podat proti rozhodnutí o odmítnutí žádosti odvolání, o němž rozhoduje nadřízený orgán. Dále je žadatel oprávněn podat u knihovny jako povinného subjektu stížnost na postup při vyřizování žádosti, a to písemně i ústně. Pokud je stížnost podána ústně a není ihned vyřízena, sepíše o ní knihovna záznam. O stížnosti, která nebyla ihned vyřízena, taktéž rozhoduje nadřízený orgán.

ROZHOVOR

s PhDr. VÍTEM RICHTEREM, znovuzvoleným předsedou SKIP

Důvěra členů mě velmi těší

Od 6. valné hromady Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) uplynulo už víc než půl roku (20. a 21. června v Olomouci). Letní dovolené a po nich množství nových úkolů, které dostávaly přednost na obou stranách, způsobily, že se k rozhovoru s předsedou SKIP, ředitelem Knihovnického institutu Národní knihovny a předsedou Ústřední knihovnické rady PhDr. Vítém Richterem, dostáváme až teď.

› **Pane Richtere, jak to děláte, že jste byl už potřetí zvolen předsedou SKIP? Dokonce z 280 platných hlasovacích lístků jste dostal důvěru od 275 členů SKIP.**

Musím vás trochu opravit: byl jsem zvolen počtvrté! Čistě subjektivně mě důvěra členů SKIP velmi těší a je to asi ten hlavní důvod, proč jsem se rozhodl počtvrté kandidovat. Vysvětlením je, že moje činnost a výsledné aktivity SKIP v zásadě odpovídají tomu, co od něj jeho členové očekávají. To je ovšem výsledkem činnosti celého spolku a ne pouze jeho předsedy.

Nicméně si myslím, že dlouhodobé setrvávání v takové funkci není vždy něco pozitivního a je nezbytné v budoucnu hledat nové tváře.

› **Programové prohlášení SKIP, které vzešlo z poslední valné hromady, je velmi obsáhlé, vytyčené úkoly jsou náročné a představa jejich splnění během tří let téměř nepředstavitelná. Na co se zaměříte vy osobně, co považujete za prioritu tohoto programového prohlášení?**

Programové prohlášení vždycky představuje jakousi hlavní osnovu či rámec, který se snažíme naplnit konkrétními akcemi. Faktem také je, že jeho základ zůstává v mnoha ohledech stejný a vždy ho jen přizpůsobujeme tak, abychom byli schopni pohotověji reagovat na vše, co přináší život. Já své priority vidím především v podpoře všech forem vzájemné spolu-

práce knihoven a v lobbování za zájmy knihoven. Knihovny se zřejmě v blízké budoucnosti dostanou do silného tlaku internetu a digitalizace, a to může existenci mnohých z nich třeba ohrozit. Bude nezbytné hledat nové a silné argumenty pro podporu knihoven.

› **Jak vidíte budoucnost SKIP i vzhledem k profesionalizaci jeho vedení? Až dosud byly tyto funkce čestné, bez finančního ohodnocení.**

Diskuse o profesionalizaci SKIP probíhají prakticky od jeho vzniku. Teď se nám podařilo udělat první rozhodující krok – zvýšili jsme členské příspěvky. Chtěl bych ale zdůraznit, že i do budoucna budou určité všechny funkce čestné a bez finančního ohodnocení. Zvýšením členských příspěvků jsme si vytvořili prostor k tomu, abychom zaměstnávali jednoho pracovníka, který by se plně věnoval jen práci pro SKIP. To by mělo činnost SKIP stabilizovat a vytvořit voleným orgánům SKIP větší prostor pro další aktivity a zvýšit tak rozsah i kvalitu služeb a činností, které směřují ke členům SKIP.

› **Co nabízí SKIP lidem, kteří do něj zatím nevstoupili? Čím je chcete oslovit?**

Na to neexistuje jednoduchá odpověď. Činnost SKIP je opravdu velmi široká a snad pro stručný přehled by bylo užitečné přerectovat výroční zprávu. Předpokládám, že SKIP je především společenství lidí, kteří se zajímají o svou profesi a chtějí využít SKIP k tomu, aby svou práci dělali lépe a aby jim pobývání v knihovně přinášelo co nejvyšší míru vnitřního uspokojení. SKIP není organizací, která něco rozdává – nerozdáváme bonboniéry, rekreace, dobré jídlo apod. Nabízíme především prostor pro rozvoj profesních zájmů a v širším kontextu podporujeme vzájemné kontakty a přátelství. Vstoupit do SKIP primárně proto, že něco dostanu, asi nepředstavuje tu nejlepší motivaci. Spíš bych se přimlouval, aby každý v první řadě uvažoval o tom, co užitečného knihovnické komunitě přinese a v čem se chce ve SKIP angažovat. Řekl bych, že aktivní členové od SKIP mohou získat poměrně dost, např. mohou se zúčastnit všech akcí, které považují za užitečné a pak v tomto případě získat celou řadu výhod, už z toho důvodu, že všechny aktivity jsou dotovány z příspěvků členů, z grantů nebo dobrovolnou prací.

› **Hlavním posláním organizace, v jejímž čele už devátým rokem stojíte, je zlepšování pozice a prestiže knihoven ve společnosti. Jak se za dobu vašeho působení tento záměr podařilo naplňovat?**

Pozice a prestiž ve společnosti jsou velmi obtížně měřitelné kategorie. Asi sotva bychom našli pracovníka knihovny, který by byl spokojen s dosaženou prestiží své profese. Stále asi platí, že není příliš vysoká. Na druhé straně se v posledních dvou desetiletích podařila celá řada důležitých věcí, jako je nový knihovní zákon, vznik řady dotačních programů apod., což samo o sobě ukazuje, že si knihovny a jejich pracovníci dokážou vydobýt své místo na slunci. Spolupracujeme s Ministerstvem kultury ČR a dalšími vládními orgány, v řadě projektů jsou našimi partnery různé organizace a firmy, z čehož usuzuji, že jsme vnímáni jako solidní reprezentanti své profese. Koneckonců o své prestiži především rozhodujeme tím, jaké služby jsme schopni poskytnout svým uživatelům. Myslím si, že tam, kde knihovna poskytuje dobré a kvalitní služby, mají i její pracovníci solidní prestiž.

› **Kolik členů má SKIP v současnosti? Kdy jste se stal jeho členem?**

Na konci loňského roku jsme měli 944 individuálních a 437 institucionálních členů. Potěšující je, že počet členů SKIP mírně, ale stále stoupá. Pokud jde o mne, tak patřím k zakládajícím členům SKIP, který se začal formovat hned po listopadu 1989.

› **Jaké jsou zahraniční aktivity SKIP, kde vidíte jejich rezervy a na co byste se chtěl nejlépe zaměřit?**

SKIP je členem IFLA a díky pomoci Ministerstva kultury ČR se můžeme každý rok zúčastňovat generální konference, máme také zastoupení v několika odborných sekcích. Velmi úzce spolupracuje s obdobnými spolky z okolních zemí, ať už se jedná o Slovensko, Rakousko a Německo. S rakouskými knihovnickými spolky máme dohody o vzájemné výměně studijních pobytů, které naši členové každoročně využívají. Díky Frankofonnímu klubu máme také intenzivní a pravidelné styky s francouzskými knihovníky. Velká část spolupráce se odehrává také na úrovni regionů, například s polskými knihovnami. Na první po-

hled se zdá, že největší překážkou mezinárodní spolupráce je nedostatek financí, ale já za největší bariéru považuji nedostatečné jazykové znalosti. Z tohoto důvodu někdy nedokážeme využít všechny nabízené příležitosti. V poslední době uvažujeme o vstupu do EBLIDA, což je platforma evropských knihovnických spolků, která se orientuje především na lobbování v evropském parlamentu. Zde jsou opravdu největší překážkou finance.

› **Jednou z nejpřednějších aktivit SKIP se v posledních letech stala podpora četby a čtenářství. Jaké nové formy realizace v této oblasti připravujete?**

Podpora čtenářství patří mezi aktivity, kterým věnujeme největší pozornost a jsem velmi rád, že díky Klubu dětských knihoven je největší potenciál soustředěn na podporu četby dětí a mladých lidí. V nejbližší době neuvažujeme o nějakých nových akcích velkého rozsahu. Rádi bychom se ale soustředili na to, abychom u aktivit, které prokázaly svou životnost (Noc s Andersenem, Kde končí svět, Týden knihoven, pasování prvňáčků a další) zvýšili jejich efektivnost a účinnost. Nemyslím si, že je nezbytné, abychom přicházeli se stále novými aktivitami na úkor jejich kvality a skutečného účinku. Méně může být někdy i více. Rezervy máme také ve spolupráci s vydavateli, knihkupci a dalšími aktivitami na podporu četby. Na můj vkus je zde příliš mnoho konkurence na úkor rozumné spolupráce. Rádi bychom také dosáhli toho, aby se v podpoře četby a čtenářství angažovalo i ministerstvo školství.

› **Velkým tématem v současnosti je celoživotní vzdělávání knihovníků. Máte představu, jak přimět knihovníky ke zvyšování své kvalifikace?**

Není pochyb o tom, že zvyšování kvalifikace knihovníků je klíčem k prosazení nezbytných změn v knihovnách i ke zlepšení služeb uživatelům. Motivovat knihovníky k celoživotnímu vzdělávání je především úkolem managementu knihoven a jejich provozovatelů. Faktem ovšem je, že současný platový systém, který preferuje tabulkové zatřídění s vazbou na délku praxe, moc motivující není. Pokud se k tomu přidá i nedostatek finančních zdrojů na osobní příplatky a další pohyblivé složky mzdy, nelze o nějaké motivaci hovořit. Co se týče čin-

nosti SKIP, měl by se soustředit především na to, aby nabídl svým členům zajímavé příležitosti k celoživotnímu vzdělávání a ke vzájemné výměně zkušeností.

› **Jak chcete zvýšit úlohu regionálních organizací SKIP a posílit jejich spolupráci s orgány veřejné správy a ostatními zřizovateli knihoven (městy, kraji, obcemi)?**

Od samého vzniku regionálních organizací a zejména po vzniku krajů se snažíme o to, aby se i regionální organizace SKIP angažovaly ve vztahu k orgánům kraje případně i obcí, ale zatím se nám to příliš nedaří. Příkladem může být vývoj financování regionálních funkcí, které je od roku 2005 v plné kompetenci krajů. V několika krajích (např. Plzeňský, Ústecký, Liberecký) již došlo k výraznému snížení financování, ale SKIP neučinil žádný pokus tento nepříznivý vývoj zvrátit. Myslím si, že z dlouhodobého hlediska by bylo velmi prospěšné, kdyby se SKIP angažoval na úrovni kraje a získal takovou důvěru, aby se stal respektovaným partnerem nejen krajské knihovny, ale především krajských orgánů. Je zřejmé, že klíčový význam v této oblasti má vždy krajská knihovna a její ředitel, ale je také pravda, že z podstaty věci se přímá podřízenost ředitele může stát v případě konfliktu limitující. SKIP by měl v tomto případě výhodu větší nezávislosti a v určité situaci by mohl pomoci různými aktivitami, které nemůže vykonat krajská knihovna. Tak jako je SKIP partnerem na úrovni Ministerstva kultury, Poslanecké sněmovny apod., tak by měly být regionální organizace SKIP partnery krajského úřadu a krajské knihovny. Je to však objektivně dost složité – někdy na úrovni regionu chybí odpovídající odborný potenciál, region je také mnohem „menší hřiště“ a z toho důvodu může být složitější vytvořit si status nezávislosti. Ze strany krajských knihoven cítím také určité obavy z toho, že by aktivity SKIP nemusely být vnímány pozitivně. Jenomže zde v žádném případě nejde o nějakou konkurenci, ale o spolupráci a partnerství ve prospěch knihoven v kraji. Abych to uzavřel – je to, jak se říká, běh na dlouhou trať.

Ptala se

JANA MARKUSOVÁ

Foto EVA HODÍKOVÁ

...plánování a strategie

Marketingové **strategické plánování** je nástrojem k dosažení vytýčených cílů. Postupuje v několika krocích. Začíná analýzou vnějšího prostředí, pokračuje auditem interních zdrojů a možností. Na jejich základě formuluje poslání a cíle, k jejichž dosažení musí zvolit odpovídající strategii, a na závěr kritéria pro hodnocení.

Závěrečná část o marketingu v knihovnách podává praktický návod, jak připravit marketingový plán a jak zvolit strategii v kulturní organizaci s ohledem na specifika marketingu na trzích kulturního dědictví obecně a zejména v knihovnách. Strategické plánování má firmy a organizace naučit, **jak dělat věci správně**, ale významný teoretik managementu Peter Drucker upozorňuje, že **někdy je důležitější dělat správné věci**.

Marketing knihoven stojí před podobnými výzvami, jaké musí řešit i jiné organizace nebo firmy. Lišit se bude svými strategickými cíli, posláním, typem zákazníků, které oslovuje, a způsobem získávání prostředků na svou činnost. I kulturní organizace musí reagovat na měnící se podmínky globálního světa a na nová přání a očekávání svých i potenciálních zákazníků a případných partnerů. Změny se musí promítnout do jejich organizace, způsobu nabídky a tvorby programů, i do doprovodných služeb.

Analýza SWOT nebo tzv. marketingový audit jsou výchozím krokem pro strategické plánování. Patří k základním analýzám ve firmách i neziskových organizacích. Analýza silných a slabých stránek S – W (Strengths, Weaknesses) se týká vnitřního prostředí organizace, analýza příležitostí a ohrožení O – T (Opportunities, Threats) prostředí vnějšího. Analýza prostředí pro organizace spravující kulturní dědictví musí zahrnout různé typy prostředí. Vnitřní prostředí, tržní prostředí, legislativní prostředí a další regulace, konkurenční prostředí, makroprostředí.

Analýza makroprostředí zahrnuje **analýzu příležitostí a ohrožení**. Nepříznivé podmínky, trend jejich vývoje a faktory, které na ně působí musejí být ohodnoceny podle závažnosti a pravděpodobnosti s jakou k nim dojde. Ne všechny mají stejnou váhu. Potenciální atraktivita příležitosti se měří schopností organizace dosáhnout z takové aktivity nějakou formu zisku. Tento zisk nemusí být jen finanční, může se promítnout do vyšší nebo častější návštěvnosti, prestiže, renomé, spokojenosti zákazníků, což se zprostředkovaně projeví ve výši dotací, pozornosti sponzorů, promítne se do lepšího vztahu se zřizovatelem, ostatní veřejností atd. Vnější příležitosti a ohrožení musejí být posuzovány ve vztahu k interním možnostem a zdrojům kulturních organizací. Sebelepší marketingová příležitost nemá pro instituci význam, pokud na ni organizace nemá finanční a lidské zdroje, prostory, nebo v některých případech souhlas zřizovatele.

Profil silných a slabých stránek je vnitřní analýzou, zkoumá mikroprostředí organizace, tedy její vedení, zdroje, pracovníky a fondy, případně poradce nebo dozorcí orgán. Odpovídá na otázky, které se vztahují k základním cílům, např.: Jsou základní cíle jasné a známé všem zaměstnancům, managementu, dodavatelům, sponzorům, zákazníkům a širší veřejnosti?

Silné a slabé stránky mohou organizace spravující kulturní dědictví posuzovat podle marketingových faktorů, faktorů týkajících se zákazníků, podle nabídky (produktu, služeb a programů), zahrnout by měly i otázky organizační a finanční.

Mezi **marketingové faktory** patří produktový mix, efektivita cenových strategií, účinnost distribuce, dostupnost, propagační mix a jeho účinnost, publicita a odborná úroveň, image, jakou má organizace mezi veřejností.

Faktory související se zákazníky zahrnují celkové množství uživatelů, úroveň návštěv-

ností, sezonnost, resp. vyváženost návštěv, složení zákazníků (homogennost nebo různorodost), procento návštěvníků přicházejících často a zřídka, procento uživatelů využívajících ziskové služby (kavárna, kurzy, kulturní představení), atraktivitu pro komerční (firemní) zákazníky (konferenční prostory, recepce, slavnostní večere), atraktivitu pro návštěvníky ze vzdálenějších míst.

K faktorům, které souvisejí s nabídkou, její šíří a úrovni, patří význam a úroveň fondů, jejich vyváženost, množství a úroveň odborných programů, partnerství a kooperace s podobnými institucemi, životní cyklus produktů, zavádění nových produktů, množství a úroveň doprovodných služeb, celková pověst organizace.

Organizační faktory jsou součástí interního marketingu. Zahrnují úroveň a schopnosti managementu, nadšení pro věc u zaměstnanců, odborné i individuální předpoklady všech pracovníků, styl řízení a prostředí, které podporují nové nápady, inovace, odpovědnost vyplývající ze služby veřejnosti, zákaznickou orientaci managementu i řadových pracovníků, flexibilitu a podnikatelské schopnosti v rámci možností neziskové organizace.

Přidat musíme i **finanční faktory**, tedy finanční stabilitu, otázku cash flow, nákladů, státních dotací, dotací z místních zdrojů. Na významu nabývají dostupnost a čerpání fondů a grantů (domácích i z EU), příjmy z vlastní vedlejší činnosti, sponzoring, dárci, mecenáši a efektivita při získávání prostředků z dalších zdrojů (fundraising).

Marketingový audit je základem pro stanovení priorit a strategií organizace. Zvažuje všechny faktory, jejich vzájemnou podmíněnost a pomáhá určit priority. Na základě marketingového auditu se potom organizace může pokusit udělat ze slabosti přednost, nebo využít současně silné stránky pro budoucí příležitosti. Vedení objektu může prostory pronajímat pro firemní společenské akce nebo pro filmování, získat prostředky na vybavení interiérů nebo na programy, které by mohlo nabízet. A v zájmu zvýšení publicity může prostory občas poskytnout městu pro pořádání slavnost-

ních akcí a stát se tak přirozeným centrem společenského dění v dané komunitě. Především však marketingový audit slouží ke korigování a zmírňování nedostatků, které analýza SWOT odhalila, s ohledem na příležitosti a možná ohrožení a podle stanovených priorit.

Každá organizace by si měla, než začne své cíle formulovat nebo měnit, zodpovědět několik otázek. Čeho chce dosáhnout, jaké to bude mít vedlejší důsledky, zda existují pro její cíle měřítka a jak měřit? Jsou cíle realistické a dosažitelné? Odpovídají cíle zdrojům dostupným organizaci (a to zdrojům finančním i hmotným – fondy, prostory)? Dokáže to instituce efektivněji, s lepšími výsledky a nižšími náklady, než jiné podobné organizace? Čím se bude odlišovat od nabídky svých konkurentů, nabízí něco, co ostatní nenabízejí?

Organizace schraňující a zpřístupňující kulturní dědictví jsou v evropských podmínkách z velké části financovány z veřejných zdrojů, a proto na ně roste politický i veřejný tlak, aby lépe vycházely vstříc širšímu okruhu zákazníků. K tomu je nutné, aby se přestaly soustřeďovat jen na vnitřní záležitosti, **vstupy** (fondy, zdroje, personál) a začaly se orientovat na **výstupy** (vlastní nabídku). Společenská marketingová koncepce by však měla jít ještě dále, nehodnotit jen výstupy, ale spíše **výsledky**. Jinými slovy, jaký společenský dopad má nabídka těchto organizací, jaké zážitky, zkušenosti a postoje si odnášejí uživatelé a návštěvníci, případně jak to ovlivní jejich další chování.

V prvé řadě je nutné upozornit, že **úkolem marketingu není určovat strategické cíle kulturních organizací**. V knihovnách jsou to vysoce kvalifikovaní odborníci ve své specializaci, kteří rozhodují o zásadních otázkách. Z pohledu marketingu bychom mohli říct, že knihovník je „product manager“, ale respektujme, že marketing má v případě správy kulturního dědictví pouze pomocnou roli, a to ve zprostředkování tohoto dědictví veřejnosti. Marketing je jen jedním z nástrojů, který pomůže k dosažení některých ze strategických cílů.

Strategický plán se týká poslání a cílů organizace, marketingový plán se tyto cíle snaží

zprostředkovat zákazníkům, partnerům a širší veřejnosti, v případě rozpočtových a příspěvkových organizací i zřizovatelů, potenciálním sponzorům a případným dárcům.

Volba strategie na trzích kulturního dědictví znamená vhodně zkombinovat základní cíle s cíli marketingovými tak, aby se doplňovaly a podporovaly. Knihovny jsou organizace, které každodenně přicházejí do styku s veřejností, a kromě plnění odborných cílů musejí uspokojovat uživatele, návštěvníky, své zákazníky.

Předcházející části se zabývaly dílčími otázkami marketingu a jeho nástrojů. Každá část měla své strategie. Zkoumali jsme strategie zaměřené na zákazníky, strategie cenové, distribuční i propagační. Nakonec se podíváme na nástroj, který nám pomůže najít optimální kombinaci strategií tak, aby naše organizace dosáhla cílů, které považuje za vhodné. Tímto nástrojem je marketingový plán.

Marketingový plán vychází z vývoje v minulosti a ze stávající situace a v úvodu nastiňuje, čeho chce organizace dosáhnout. Tato úvodní tvrzení musejí být v další části podložena fakty, nebo vyvrácena. Východiskem hlavní, analytické části je marketingový audit, obvykle analýza SWOT, heuristická nebo podobná studie, která zhodnotí silné a slabé stránky organizace, její příležitosti, ohrožení v širších souvislostech. Všimá si především nabídky, konkurence přímé i nepřímé, ale i právního a politického prostředí a celkové hospodářské situace.

Analýzu SWOT doplňuje analýza zákazníka, jeho potřeb a přání. Připravovaný marketingový plán by měl mít k dispozici minimálně kvalitní sekundární data o zákaznících, lépe když budou doplněná vlastním průzkumem. Organizace působící v oblasti kultury se málokdy zaměřují na masový trh, knihovny mají své specifické segmenty zákazníků.

Po zvážení možností a příležitostí v analýze SWOT a s ohledem na zákazníky lze nastinit

strategii na příští období. Tuto strategii organizace zajišťuje pomocí marketingového mixu.

Optimální volba marketingového mixu znamená, že jednotlivé nástroje se navzájem podporují. Nový produkt musí být dostupný cílovým zákazníkům, to znamená, že je optimálně oceněn a distribuován (nabídnut) zákazníkům ve správné době, zákazníci o něm musí vědět. Produktovou, cenovou a distribuční strategii musí provázet strategie komunikační s využitím možností propagace.

Účinný marketing není levnou záležitostí. Součástí marketingového plánu je i rozpočet zahrnující náklady na produkt, jeho distribuci a propagaci a odhad zisků, které organizace realizuje. V neziskových organizacích samozřejmě nemůžeme očekávat, že cena zajistí příjmy a zisky srovnatelné s komerční sférou. Zisk organizace nemusí být jen peněžní, ale může se projevit v renomé a postavení organizace mezi podobnými společensky prospěšnými organizacemi. A právě prostřednictvím tohoto mimořádného postavení může organizace zprostředkovaně realizovat i finanční přínosy, ať už v podobě vyšších státních příspěvků nebo zájmu sponzorů.

Správný marketingový plán si předem stanoví i kritéria pro hodnocení výsledků a pravidla pro průběžnou i konečnou kontrolu dosažených cílů. Závěr marketingového plánu by měl na jedné stránce shrnout vše podstatné. To je dvojnásob důležité pro organizace, které plán předkládají ke schválení svému zřizovateli.

Marketingovým plánem končí i náš seriál. Přejí vaši knihovně, aby byla i v novém roce přátelská k uživatelům, aby dokázala své přednosti představit širšímu okolí a aby prostřednictvím pozitivní image realizovala „maximální zisk“.

Přivítám vaše připomínky, komentáře i náměty na další články a těším se na shledanou s vámi ve vaší knihovně a v budoucnu opět na stránkách Čtenáře.

Čtenář informuje >

Časopis Čtenář najdete letos i na pultech knihkupectví ACADEMIA • Václavské náměstí 34, Praha 1
• Národní třída 7, Praha 1 • náměstí Svobody 13, Brno • Zámecká 2, Ostrava.

Dvakrát NEJ

NEJvětší v Evropě

Musela to být významná událost, když se jí zúčastnila Její královská výsost princezna Laurentie Nizozemská. A byla. V sobotu 7. 7. 2007 (že by nějaké magické datum jako v případě Karlova mostu 7. 7. 1357?) slavnostně zahájila svou činnost nová ústřední knihovna města Amsterdamu. Leží v blízkosti hlavního nádraží a vyprojektoval ji atelier Jo Coenen a Co Architekten jako budovu ze skla a kamene. Svou plochou 28 000 m² je největší veřejnou knihovnou v Evropě. Uvedená plocha je k dispozici v deseti podlažích.

Knihovna nabízí 1,7 mil. knihovních jednotek všeho druhu a očekává ročně až 2,5 mil. návštěvníků, v průměru 7 tisíc den co den. Knihovna je totiž otevřena denně od pondělí do neděle od 10 do 22 hodin, tedy 84 hodin týdně, a její provoz zajišťuje 200 zaměstnanců. Pro návštěvníky je připraveno tisíc čtenářských pracovních míst, z nichž 600 je vybaveno počítačem. Další 50 míst je určeno pro multimédia a po knihovně je rozseto 110 OPAC. Poměrně nízký počet zaměstnanců vysvětluje další číselný údaj: 26 samoobslužných stanic pro vrácení a výpůjčky knih. V knihovně je rovněž šest přednáškových sálů pro 25 až 75 účastníků. Budova má velké foyer, restauraci s krásným výhledem na město a dvě kavárny.

V souladu s moderním trendem je v budově něco navíc – divadlo pro 270 diváků.

Poslání – jako místo setkávání – může knihovna plnit i díky výbornému dopravnímu spojení vlakem, tramvají, autobusem, metrem a pro návštěvníky přijíždějící po vlastní ose je tu parkoviště pro 1200 aut a koliště pro 2000 jízdních kol.

Výstavbu amsterodamské knihovny je třeba zasadit do kontextu výstavby knihovních budov v Nizozemí, o čemž informuje publikace *New Library Buildings in the Netherlands* (aby vás název nezmylil, zdrcující většina textu je v nizozemštině).

Publikace zahrnuje celkem 16 novostaveb obecních, městských i vysokoškolských knihoven s plochou od 470 m² do 5000 m², postavených v letech 2003–2005 (podrobněji o publikaci v *Bulletinu SKIP 4/2007*, další informace na www.oba.nl).

NEJnovější v Rakousku

Nejnovější rakouská knihovna je ve věži. A ne v ledajaké. Ve věži vědění, jak se jmenuje německy (*Wissensturm* – což by se také dalo přeložit jako bouře vědění, vyberte si). Sedmdesát čtyři metry vysoká (údaje o výšce se liší) budova stojí v nádražní čtvrti Lince a svou polohou tvoří jakousi symbolickou bránu do

>>>

Ústřední knihovna v Amsterdamu

Městská knihovna v Linci

Dětské oddělení v lincecké knihovně

BARTŮNKOVÁ, Eva:

Ze světa, 1/29, 2/61, 3/94, 4/125, 5/158, 6/190, 7–8/238, 9/270, 10/303, 11/335, 12/363

BEDRICHOVÁ, Marcela:

Celoroční soutěž Čtu jako DRAK! V knihovně města Plzně, 3/92

Bezpečnost dětí na internetu – 2, 4/106

BORNOVÁ, Zuzana:

Nesnesitelná lehkost elektronického publikování, 4/116

BROŽEK, Aleš (abr):

Stav domácích webových stránek veřejných knihoven na konci roku 2006, 2/38 • Výsledky soutěže Biblioweb 2007, 5/146 • V jordánské knihovně, 7–8/208 • Knihovny současnosti 2007: Sekce Informační technologie, 11/313 • Nositelé medaile Z. V. Tobolky 2007, 11/315

BRYCHOVÁ, Dana (dab):

Knihovna města Plzně slavila 130. narozeniny, 3/89 • Akční Noc s Andersenem v Plzni, 5/156 • Dějiny, které staví mosty. Ve Weidenu byla uvedena nová kniha za autorské účasti plzeňských dětí, 9/266

BURGETOVÁ, Jarmila: viz HOUŠKOVÁ, Zlata, 11/310

CEJPKOVÁ, Iluše:

Literární soutěž *Staň se spisovatelem*, 1/26

CEMPÍRKOVÁ, Květa:

Kohoutí kříž – cesta k získání odborných informací v Jihočeské vědecké knihovně, 4/115

Cenu za přínos k rozvoji české kultury převzal Adolf Knoll z NK ČR, 2/50

CISAŘ, Jaroslav:

Základní kameny nové budovy Národní knihovny ČR aneb Nádor sobě II, Kámen nulý, 1/3. s. obálky • Praha – MěK Praha, 2/3. s. obálky • Plzeňský kraj, 3/3. s. obálky • Jazzová sekce / Společnost za obnovu nesmrtnosti J. Haška / Nezávislí demokrate, 4/3. s. obálky • PF UK – Středisko vědeckých informací a Ústav geochemie, mineralogie a nerostných zdrojů, 5/3. s. obálky • Středočeský kraj, 6/3. s. obálky • Střední odborná škola prof. Švejcara Plzeň 7–8/3. s. obálky • Jihočeský kraj, 9/3. s. obálky • Karlovarský kraj: Krajská knihovna – 1, 10/3. s. obálky • Karlovarský kraj: MěK v Chebu, MěK Sokolov – 2, 11/3. s. obálky • Kraj Vysočina, 12/3. s. obálky

CUKROVÁ, Ladislava:

Regionální funkce knihoven 2007, 5/142 • Čtvrtý ročník Polabského knižního veletrhu, 10/299 • Knihovny současnosti 2007: Sekce Školní knihovny, 11/314

ČÁPOVÁ, Mirka – HANÁČKOVÁ, Hana:

Noc s Andersenem: Kamaráde, kamarádko, přáteli i přítelkyně dětských knížek!, 6/176

ČENKOVÁ, Jana:

Literatura pro děti a mládež za rok 2006. Původní tvorba, překlady, ocenění, 7–8/224 • Literatura pro děti a mládež za rok 2006 – 2, 11/328

ČERMÁKOVÁ, Jana (JČ):

Sdružení knihoven České republiky letos slaví 15 let od svého založení. Rozhovor s doc. PhDr. Jaromírem Kubičkem, CSc., předsedou SDRUK, 5/139 • Kladenská knihovna oslavila 110 let své existence, 6/184 • Konference k otázkám školních knihoven, 7–8/212 • Kamarádka knihovna a Rytíři krásného slova v Klementíně, 7–8/233

ČERMÁKOVÁ, Jana – VAŠKOVÁ, Olga:

Vzácné setkání s Jaroslavou Kalářovou, Městská knihovna Čelákovice, 7–8/199

ČERNOVÁ RICHÍ, Dagmar:

Problémy při využívání finančních prostředků ze Strukturálních

fondů EU pro rozvoj knihovnictví (na příkladu Plzeňského kraje), 10/286

FAITOVÁ, Miloslava: viz HOUŠKOVÁ, Zlata, 11/310

FRIEDLOVÁ, Zdeňka:

Knihovna pro kraj – knihovna pro město, 2/34 • Knihovna jako vydavatel aneb Nosit dříví do lesa?, 4/98

GALÁŠOVÁ, Jana:

Kam kráčeji české knihovny?, 1/2

GEC, Tomáš:

Knihovny v 21. století – Nové možnosti, výzvy a hrozby – 1, 6/162 • Knihovny v 21. století – Nové možnosti, výzvy a hrozby – 2, 7–8/194

GONDOVÁ, Daniela:

Knihovny pro vědomostní společnost – strategie rozvoje slovenského knihovnictví 2007–2013, 6/180

GÜTTNEROVÁ, Marcela:

Litvínovská knihovna slaví sté kulatiny, 2/59 • Litvínovský bibliocestovatel 2007, 11/333

HANÁČKOVÁ, Hana: viz ČÁPOVÁ, Mirka, 6/176

HOUŠKOVÁ, Zlata – BURGETOVÁ, Jarmila – FAITOVÁ, Miloslava:

Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb a co s tím..., 11/308

HRAZDIL, Aleš:

Klasický katalogizátor a obsahová analýza netištěných dokumentů, 6/173

HRDÁ, Líbuše:

Zkušební s převodem fondu CD-ROM na PC s operačním systémem WinXP v knihovně v Hradci Králové, 9/248

HUBERTOVÁ, Kateřina:

Malá knihovna s vlastní webovou stránkou? Proč ne!, 3/66

JANUROVÁ, Alena:

Oslava kulatého výročí aneb Jak se v Úvalech lákají čtenáři, 6/186

HUTAŘ, Jan: viz NERGLOVÁ, Anna, 7–8/203

Jak vyslovovat jména cizích autorů, 3/75, 4/112, 5/161, 6/185

JANČÁR, Radek:

Počítače pro nevidomé v Knihovně BBB, 4/123

JERÁBEK, Antonín:

V České republice začalo platit ISBN-13, 1/22

JOHNOVÁ, Radka:

Marketing v knihovnách ...a potřeby zákazníka, 1/16 • ...a spokojenost zákazníka, 2/51 • Model chování zákazníka a sedm marketingových otázek, 3/71 • Marketingové koncepce a jejich využití v knihovnách, 4/103 • ...a marketingový výzkum – 1, 5/143... a marketingový výzkum – 2, 6/170 • ...a kreativní reklama, 7–8/201 • ...a cíle reklamy, 9/246 • ...a média a rozpočet, 10/283 • ...a cena distribuce, 11/317 • Plánování a strategie, 12/347

JONÁK, Zdeněk:

Hledání identity ve virtuálních a fragmentárních světech médií, 10/274

KÁNKÁ, Jan:

Přednáška o EU a panelová diskuse, 2/49

KAZLEPKOVÁ, Lucie:

Trénování paměti v Městské knihovně Kopřivnice, 5/141

KILÁROVÁ, Iveta:

Místo knihoven v životě měst a obcí: Informace o semináři v SNK v Martině, 9/252

Knihovny a nakladatelé musejí vstoupit do digitálního světa, 3/84

Knihovny v tisku:

1/31, 2/63, 3/96, 4/127, 5/160, 6/192, 7–8/240

JAK NA TO

ČÁPOVÁ, Mirka – HANÁČKOVÁ, Hana:

Noc s Andersenem: Kamaráde, kamarádko, přáteli i přítelkyně dětských knížek!, 6/176

ČERNOVÁ RICH, Dagmar:

Problémy při využívání finančních prostředků ze Strukturálních fondů EU pro rozvoj knihovnictví, 10/286

HRDÁ, Libuše:

Zkušenosti s převodem fondu CD-ROM na PC s operačním systémem WinXP v knihovně v Hradci Králové, 9/248

SLUŠNÁ, Kateřina:

Zákoník je také kniha: Jak má postupovat knihovna, aby dostala povinnostem podle zákona č. 106/199 Sb., 12/342

TURČINKOVÁ, Jana:

Knihovna nově aneb Jak zvýšit její hodnotu v očích veřejnosti, 1/18

VAŠKOVÁ, Olga (ova):

Než se rozhodnete vydat knihu... , 4/113

JAK VYSLOVOVAT... jména cizích autorů, 3/75, 4/112

KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA

MEIER, Jan:

... František Cinger, 3/88

KNIHOVNY V TISKU

1/31, 2/63, 3/96, 4/127, 5/160, 6/192, 7–8/240

KRONIKA

KOFNOVEC, Ladislav:

Ing. Dušan Simandl – život a dílo, 2/56

KRÍČEK, Václav:

Zdeněk Václav Tobolka – zakladatel moderního českého a slovenského knihovnictví, 7–8/214

KUBÍČEK, Jaromír:

K šedesátinám PhDr. Jaroslava Vyčichla, 9/259

SEDLÁK, Jiří:

Knihovník s mravními aspekty. K 125. výročí narození Jiřího Mahena, 11/330

MARKETING V KNIHOVNÁCH

JOHNOVÁ, Radka:

...a potřeby zákazníka, 1/16 • ...a spokojenost zákazníka, 2/51 • Model chování zákazníka a sedm marketingových otázek, 3/71 • Marketingové koncepce a jejich využití v knihovnách, 4/103 • ...a marketingový výzkum – 1, 5/143 • ...a marketingový výzkum – 2, 6/170 • ...a kreativní reklama, 7–8/201 • ...a cíle reklamy, 9/246 • ...a média a rozpočet, 10/283 • ...cena a distribuce, 11/317 • Plánování a strategie, 12/347

NA NÁVŠTĚVĚ

ČERMÁKOVÁ, Jana – VAŠKOVÁ, Olga:

Vzácné setkání s Jaroslavou Kolářovou, Městská knihovna Čelákovice, 7–8/199

NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY

Knihovnické literatury NK ČR, 1/30, 2/62, 3/95, 4/126, 5/159, 6/191, 7–8/239, 9/271, 10/304, 11/336, 12/364

OTÁZKY A ODPOVĚDI

RUBEŠ, Pavel:

K některým otázkám výkladu autorského zákona č. 121/2000, 6/168

RECENZE

KUBÍČEK, Jaromír:

Česká kniha v Evropě, 3/86

RAŠKA, Vladislav:

Pacta kladenským nakladatelům, 10/297

RICHTER, Vít:

Strategie pro evropské knihovny, 1/27

VAVŘÍK, Petr:

Široké okno knihovny, 4/120

VLASÁK, Rudolf:

Informační věda v aspektech okolních i vlastních oborů: pohled světoznámé osobnosti hispánského původu, 7–8/229

ROZHOVOR

ČERMÁKOVÁ, Jana:

Sdružení knihoven České republiky letos slaví 15 let od svého založení. Rozhovor s doc. PhDr. Jaromírem Kubíčkem, CSc., předsedou SDRUK, 5/139

MARKUSOVÁ, Jana:

Rozhovor s PhDr. Vitem Richterem: Důvěra členů mě velmi těší, 12/344

NYKLOVÁ, Milena:

Encyklopedie knihy. Rozhovor s autorem Petrem Voitem, 3/76

SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE

1/28, 2/60, 3/93, 4/124, 5/157, 6/189, 7–8/237, 9/269, 10/302, 11/334, 12/362

TÉMA

FRIEDLOVÁ, Zdeňka:

Knihovna pro kraj – knihovna pro město, 2/34 • Knihovna jako vydavatel aneb Nosit dříví do lesa?, 4/98

GALÁŠOVÁ, Jana:

Kam kráčeji české knihovny?, 1/2

GEC, Tomáš:

Knihovny v 21. století – Nové možnosti, výzvy a hrozby – 1, 6/162 • Knihovny v 21. století – Nové možnosti, výzvy a hrozby – 2, 7–8/194

HUBERTOVÁ, Kateřina:

Malá knihovna s vlastní webovou stránkou? Proč ne!, 3/66

JONÁK, Zdeněk:

Hledání identity ve virtuálních a fragmentárních světech médií, 10/274

KNOLL, Adolf:

K evropské digitální knihovně, 5/130

MIKA, Jiří:

Vnitřní prostředí knihovny ovlivňuje pohodu návštěvníků i náklady na provoz, 12/338

NEJEZCHLEBOVÁ, Jana:

Veřejně a školní knihovny – známé téma trochu jinak, 9/242

SEMRÁDOVÁ, Eva:

Webové stránky knihoven slouží také knihovníkům, 11/306

ZE SVĚTA

Zdroje dostupné v knihovně knihovnické literatury NK ČR, 1/29, 2/60, 3/94, 4/125, 5/158, 6/190, 7–8/238, 9/270, 10/303, 11/335, 12/363

ZE ZAHRANIČÍ

BROŽEK, Aleš:

Český knihovník na návštěvě v turecké knihovně, 3/82 • V jordané knihovně, 7–8/208

GONDOVÁ, Daniela:

Knihovny pro vědomostní společnost – strategie rozvoje slovenského knihovnictví 2007–2013, 6/180

KILÁROVÁ, Iveta:

Místo knihoven v životě měst a obcí: Informace o semináři v SNK v Martině, 9/252

KOŁODZIEJSKA, Jadwiga:

Instytut knihy a čtenářství polské Národní knihovny, 1/13

KRIVÁ, Eva:

Systémové pojetí výchovy ke čtenářské gramotnosti v Nizozemsku, 5/136

KURKA, Ladislav:

Malá exkurze do veřejných knihoven v Hamburku, 5/148 • Dvakrát NEJ: Největší v Evropě – ústřední knihovna města Amsterdamu. Nejnovější v Rakousku – městská knihovna v Linci, 12/350

centra města od jihu. Byla slavnostně otevřena 14. září 2007, den poté – v sobotu 15. – uspořádala den otevřených dveří s bohatým programem.

Linec je hlavní město Horního Rakouska a v jeho spádovém území sídlí na 270 000 obyvatel. Město prožívá stavební boom (je stejně rozkopané jako Praha či jiná česká města) a Wissensturm je druhá nejvyšší budova ve městě. Výstavba je soustředěna právě do nádražní čtvrti a zmíněná věž zde působí jako městotvorný prvek, další výškové stavby se zde připravují. Budova má dobrou přístupnost prostředky MHD (tram, bus) i vlakem, s podzemním parkovištěm pro 55 aut, pro cyklisty je před hlavním vstupem stojan na kola.

Reprezentační stavba ze skla, kovu a betonu má 17 podlaží, z toho jedno podzemní (se zmíněným parkovištěm). Ze střešní terasy je nádherný rozhled po městě a jeho okolí. Přesouvání v budově obstarává několik rychlovýtahů.

Knihovna je umístěna v tzv. soklu budovy, který vystupuje v 1. až 3. NP z tělesa věže, a jen ve vloženém mezipatře a ve 3. NP jí patří celá plocha podlaží. Zabírá 2300 m² z celkem 15 400 m², kterými disponuje celá věž. Knihovna pro nás představuje klasický provoz, na rozdíl od tradiční rakouské instituce – Lidové vysoké školy, která ovšem není vysokou školou v našem slova smyslu, zabírající zbytek budovy, tedy její podstatnou část. Zajímavé je i to, že knihovna nemá právní subjektivitu, tvoří jeden organizační a částečně i prostorový celek s lidovou školou, nazývaný prostě Wissensturm.

Vstupní halu budovy tvoří jednak společné prostory pro celý dům, jednak zde začíná knihovna. Je zde informační bod (Info Point – další informace plynou na pěti plazmových obrazovkách), servisní centrum s pěti pracovišti, obsazovanými podle denního provozu a sloužící nejen domu, ale i lineckému magistrátu (vydávají se tu parkovací karty, rybářské lístky, přihlašují se noví obyvatelé do Lince atd.). Prosklené nároží zaujímá bistro zvané tapas-bar se 74 místy, a je zde i šatna a WC.

Část přízemí proti hlavnímu vstupu už patří knihovně: začíná kontrolním bodem, za kterým jsou tři samoobslužné stanice pro vracení a půjčování knih na bázi RFID. Tyto přístroje umožňují, aby ústřední knihovna, která navíc

zpracovává fond i pro deset poboček, měla jen 18 (!) pracovníků. Prostoru knihovny dominuje tabule s umělecky ztvárněným příběhem z pera linecké spisovatelky Margit Schreiner. Děti tu však jistě nejvíce zaujme akvárium (neobvyklý prvek v knihovně i pro dospělé).

Nejpřitažlivější prostor celé knihovny je KiWi (Kinder in Wissensturm), tedy dětské oddělení, které je vybaveno spoustou hravých předmětů, mj. artefakty, jež děti vyrobily v soutěži o výzdobu tohoto oddělení. Půjčují se tu i hry, kterých mají velkou zásobu. K oddělení patří i šatna, ta však zatím není funkční.

Součástí knihovny je i čtenářská terasa, vybavená plastovým nábytkem, která však (jakož i některé další prvky ve Wissensturmu) není dokončena a bude přístupná až v příštím roce.

Nábytek vyrobila a dodala firma Schulz ze Speyeru, známý dodavatel knihovnického nábytku po celé Evropě. Některé atypy vyrobil místní truhlář.

Výpůjční doba je samozřejmě ovlivněna počtem pracovníků: v pondělí, úterý, čtvrtek a pátek 10–18, středa 14–18, sobota 10–15, tedy pouhých 33 hodin. Poplatky jsou založeny na ročních kartách – základem je rodinná karta pro všechny ve společné domácnosti za 50 euro. Děti a mládež do 19 let mají výpůjčky knih, časopisů, her a not zdarma, platí jen za video, CD a DVD – dětská karta pro tyto výpůjčky stojí 11 euro. Na každou kartu je možné si vypůjčit libovolný počet knih, počet dalších knihovních jednotek je limitován.

Fond knihovny tvoří cca 105 000 knihovních jednotek, z toho je asi 70 000 knih. Vše je přístupné ve volném výběru. Knihovna nemá vůbec skladiště. Nadbytečné knihy jsou vždy jednou ročně prodávány v bazaru pořádaném knihovnou.

Jak už bylo napsáno výše, knihovna má v Linci deset poboček, z nichž většina má otevřeno pět dnů v týdnu, jen dvě méně.

V době naší návštěvy (tři týdny po otevření) trval zvýšený zájem o služby knihovny. Do jaké míry je to prostá zvědavost, do jaké míry zlepšené služby v novém atraktivním prostředí, to rozhodnou až příští měsíce.

Zejména z jižních Čech je linecká knihovna ve věži co by kamenem dohodil. Doporučuji návštěvu.

Seminář muzejních knihovníků v Chebu

Ve dnech 16.–18. října 2007 se konal pravidelný, v pořadí již 31. seminář muzejních knihovníků, který pořádá Komise knihovníků Asociace muzeí a galerií ČR. Tentokrát se knihovníci sešli v chebském muzeu, které se po sloučení tří muzeí – v Chebu, Sokolově a v Karlových Varech – jmenuje Krajské muzeum Karlovarského kraje, příspěvková organizace, Muzeum Cheb.

Jednání probíhalo v krásném sále Valdštejnské obrazárny muzea. Program semináře byl zaměřen letos na historické fondy muzejních knihoven. Příspěvky se týkaly jejich ochrany, podmínek ukládání, způsobu péče o ně a jejich restaurování. Prezence byly doprovázeny bohatou obrazovou dokumentací, takže si účastníci mohli udělat přesnou představu o tom, o čem přednášející mluví. Účastníci si vyslechli zajímavé referáty o restaurování knižních vazeb starých tisků, o restaurování papíru, škodlivých vlivech prostředí, jako je působení světla, vody, prachu, špíny, rzi a podobně. Dozvěděli se o škodách, které způsobují plísňe, hmyz, hlodavci, ale i špatné uložení knih na regálech. Především však o tom, jak těmto škodám ve svých depozitářích předcházet, nebo alespoň upravit jejich režim tak, aby se rozsah poškození fondu nezvětšoval.

Knihovníci se seznámili s dalšími možnostmi ochrany svých fondů, jednak se službami Národní knihovny ČR, které poskytuje knihovnám na tomto poli, ale také s možnostmi digitalizace starých tisků a rukopisů. Ta umožní uživatelům široký přístup k pokladům muzejních knihoven, aniž by se musely půjčovat.

Speciálním škůdcem ohrožujícím historické fondy je i člověk. Jeho zkázonosná činnost i prevence proti ní byla vylíčena v příspěvku *Zločinci mezi regály*.

Kromě tohoto základního tématu semináře zazněla v samostatném bloku i řada příspěvků týkajících se aktuálních problémů v muzejních knihovnách. Napří-

klad uplatňování zákona o archivnictví nebo jaké problémy vyplývají muzeím z jejich slučování. Bylo též připomenuto 50. výročí Muzea knihy ve Žďáru nad Sázavou a jeho historie.

Závěrem semináře byl uspořádán již tradičně workshop, tentokrát na téma služby badatelům. Seminář byl doplněn exkurzemi s odborným výkladem do sbírek muzea, do Františkových Lázní a do Chebského hradu.

Během semináře se uskutečnila valná hromada komise knihovníků Asociace muzeí a galerií ČR, při které proběhly volby výboru komise na další tříleté období. Výbor komise má 20 členů, většina, včetně předsednictva, jich ve výboru zůstala, došlo k obměně pouze 6 členů.

Komise knihovníků AMG již několik let usilovala o vytvoření adresáře knihoven muzeí a galerií. Úmysl se stále nedařilo realizovat, až se sestavení adresáře ujala jednatelka komise Dr. Květa Hartmanová. O své práci na jeho sestavování přednesla na semináři samostatný příspěvek. Vznikla tak užitečná pomůcka, která dlouho chyběla. Adresář knihoven muzeí a galerií ČR vydala Národní knihovna v nákladu 500 výtisků a na jeho vydání finančně přispěla i organizace SKIP. Tento adresář si ze semináře odnesli zástupci muzejních knihoven. Část nákladu bude distribuována prostřednictvím SKIP do dalších, především základních knihoven.

Většina příspěvků, prezentací, fotografií, seznam účastníků a další materiály z tohoto semináře i jednání komise, stejně tak i adresář muzejních knihoven v elektronické podobě je k dispozici na stránkách Knihovny Uměleckoprůmyslového musea v Praze: <http://www.knihovna.upm.cz> v rubrice Muzejní knihovny.

JARMILA OKROUHlíKOVÁ (okrouhlikova@upm.cz)

Do čísla přispěli >

■ **PhDr. Jaroslav Císař** – Vydavatelství Grand Princ v Praze ■ **Ing. Radka Johnová** – Vyšší odborná škola informačních služeb v Praze ■ **PhDr. Ludmila Kubátová** – Národní knihovna ČR v Praze ■ **PhDr. Ladislav Kurka** – Městská knihovna v Praze ■ **Ing. Jiří Mika** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Mgr. Petra Myšková** – Ústav informačních studií a knihovnictví UK v Praze ■ **PhDr. Jarmila Okrouhliková** – Knihovna UMPRUM v Praze ■ **Mgr. Věra Pilecká** – Ústav informačních studií a knihovnictví UK v Praze ■ **PhDr. Vít Richter** – Národní knihovna ČR v Praze ■ **Mgr. Kateřina Slušná** – Koutná & Slušná, advokátní kancelář v.o.s. ■ **PhDr. Zdeněk Uhlíř** – Národní knihovna ČR v Praze ■ **Dana Wimmerová** – Jihočeský výbor SKIP

Založení Univerzitní knihovny v Praze v roce 1777

1. část

Vzdělaná císařovna Marie Terezie (1740 až 1780) si uvědomovala význam a potřebu vzdělání i pro širší vrstvy obyvatel, a tak již od poloviny 18. století podporovala budování odborných knihoven. A proto uvítala návrh hraběte Františka Josefa Kinského na vybudování univerzitní knihovny v Praze. Dekretem z 25. ledna roku 1777 zřídila v Praze univerzitní knihovnu sloučením čtyř dosud samostatných knihovnic celků, z nichž každý prošel svým vlastním vývojem, a to jak v oblasti vzniku fondů, tak zpracovávání. Různil se i účel, jemuž sloužily. Byly to Klementinská knihovna a knihovny zrušených jezuitských kolejí a rezidencí nalézajících se přímo v budově Klementina, knihovna Novokarolinská uložená v Karolinu a knihovny Kinských.

Početně největší jezuitská **Klementinská knihovna**, vytvářená po příchodu jezuitů do Prahy v roce 1556 především z darů a budovaná jako řádová knihovna, jejímž účelem bylo sloužit výhradně potřebám řádu, byla zaměřena na náboženskou problematiku, především katolickou. Teprve připojením staré Karolinské knihovny v roce 1622 se rozšířila její obsahová paleta i o knihy se světskou a „kacířskou“ literaturou psanou nejen latinsky, ale především česky. Knižní fond Klementinské knihovny nebyl proto volně přístupný ani pro všechny členy řádu, výpůjčky musel schvalovat a povolovat prefekt pověřený správou a dohledem na knihovnu.

Odborné zpracování Klementinské knihovny bylo započato, až když se nastěhovala do vlastních místností, zkatologizována však byla jen menší část knižního fondu. V polovině 18. století se pokusil knihovník Miklis stmelit knihovnu do jednoho organického celku. Svazky roztrídil podle potřeb jezuitského řádu do 23 skupin a podle jezuitské cenzury na zakázané a dovolené knihy, na rukopisy a tištěné dokumenty a ty pak podle jazyka, v němž byly napsány nebo vydány. Zbytek knih byl rozdělen podle jednotlivých fakult univerzity. Záro-

veň se začaly pořizovat k některým skupinám i podrobnější katalogy. V době sloučení knihovna čítala přes 16 000 svazků.

Novokarolinská knihovna se začala budovat po vyčlenění lékařské a právnické fakulty z působnosti jezuitského řádu v roce 1638 jako knihovna sloužící nejen profesorům a studentům zmíněných fakult, ale všem fakultám univerzity. Knihovna vzrůstala různými odkazy a dary, později i nákupem. V listopadu 1746 vlastnila 6838 svazků, z nichž nejvíce bylo historických, politických, právnických, lékařských

a chemických a jen malou část tvořila beletrie. Početný přírůstek tvořil i dar vídeňské dvorní knihovny, která v roce 1749 věnovala Novokarolinské knihovně 4000 svých duplikátů. V roce 1752 vyslovila císařovna Marie Terezie přání, vybudovat v Praze univerzitní knihovnu, jež by sloužila lékařským ústavům, které měly být v Praze vybudovány z podnětu osobního lékaře císařovny, Gerharda Swieteny. V šedesátých letech 18. století získala Novokarolinská knihovna samostatné místnosti. Při ukládání knih byly vyřazeny duplikáty a povolen jejich prodej v aukci. Tato první známá veřejná aukce se konala 6. dubna 1768 v Praze.

Knižní fond Novokarolinské knihovny byl rozdělen do tří skupin: Libri iuridici, medicí a historici. Její fondy byly zaměřeny především na neteologickou odbornou literaturu. Již v pa-

desátých letech 18. století měla knihovna vypracovány katalogy, snad systematický, abecední a jmenný seznam, a v sedmdesátých letech 18. století byl k části knihovního fondu vypracován systematický katalog. Knihy byly volně přístupné profesorům a studentům a dokonce od roku 1706 měla být knihovna zpřístupněna „ad usum publicum“ (k veřejnému užívání). V roce 1768 povolila Marie Terezie peníze potřebné na nákup knih ze státních prostředků a knihovna tak přestala být závislá na finančních zdrojích univerzity a stala se první státní knihovnou v Čechách. Příznivé klima pro budování knihoven přispělo k realizaci návrhu podaného 1. dubna 1768, aby u pražské univerzitní knihovny vznikla veřejná knihovna. Marie Terezie již 23. dubna povolila příspěvek na její zřízení. O rok později, 22. října 1769 byla po přestěhování do nově zřízených místností otevřena pro veřejnost, a to v pondělí, ve středu, v pátek a v sobotu v létě mezi 10–12 a 16–17 hodinou, v zimě mezi 15–16 hodinou. Čtenáři měli k dispozici katalogy, v nichž si vyhledali potřebnou knihu a potom si ji sami brali ze skříní a polic. V době sloučení vlastnila Novokarolinská knihovna přes 10 000 svazků.

Další celek nově univerzitní knihovny tvořily **knihovny Kinských**, a to Velká knihovna (8750 sv.), Malá knihovna (872 sv.), Vojenská knihovna (376 sv.) a disertace (97 sv.). Velkou rodovou knihovnu věnovali tři členové rodu

Kinských – Josef, Ferdinand a Filip. Malou a Vojenskou knihovnu tvořila osobní knihovna Františka Josefa Kinského, vysokého vojenského důstojníka, později ředitele vojenské akademie ve Vídni a prvního ředitele nově vzniklé univerzitní knihovny. Všechny tři knihovny měly vypracovány abecední katalogy.

Poslední početnou skupinou knih, které vytvářely novou univerzitní knihovnu, byly knihy z **knihoven jezuitských klášterů, kolejí a rezidencí zrušených v roce 1773** papežem Klementem XIV. Zrušení postihlo v Čechách 32 sídel (20 kolejí a 12 rezidencí), na Moravě 6 kolejí a jednu rezidenci a ve Slezsku jednu kolej a dvě rezidence. I když v roce 1777 nebyly do Klementina ještě odevzdány knihovny ze všech zrušených jezuitských klášterů, tvořily již převzaté knihy několikatisícový celek. Všechny jezuitské knihovny byly budovány podle stejných zásad jako knihovny pro výuku. Byly uzavřeny pro veřejnost a sloužily výhradně potřebám řádu. Většinou byly zpřístupněny svazkovými místními katalogy kombinovanými s autorskými. Kromě toho měla každá knihovna vypracovány seznamy zakázaných knih, které vlastnila.

Tento různorodý komplex byl od 30. října 1777 otevřen čtenářům jako c.k. Univerzitní knihovna v Praze. Nově vzniklá univerzitní knihovna byla po roce 1782 rozhojněna o početný knižní fond zrušených klášterů.

LUDMILA KUBÁTOVÁ

Přehled obhájených diplomových prací na ÚISK FF UK v září 2007

Dnešním přehledem obhájených diplomových prací Ústavu informačních studií a knihovnictví Univerzity Karlovy pokračujeme v seriálu, jehož cílem je „zaktivnění“ diplomových prací, tedy jejich větší využívání širší knihovnickou veřejností a zároveň propojení akademického prostředí s praxí. Tentokrát vám přinášíme přehled obhájených diplomových prací ze zářijového termínu státních závěrečných zkoušek. V tomto

termínu ukončilo na ÚISK FF UK magisterské studium 29 studentů. Současně bylo také obhájeno devětadvacet diplomových prací, z toho osm v knihovnickém zaměření a jednadvacet v zaměření informačním.

Potěší nás, pokud vás některá práce zaujme a budete se o ní chtít dozvědět více. Jak bylo uvedeno v úvodním článku této série (Čtenář č. 9, 2007, s. 260), postupně bychom společně

s redakcí rádi výběrově zveřejňovali výtahy z některých diplomových prací. Vaše reakce (zpětná vazba na adresu ctenar@svkkl.cz) nám může usnadnit výběr, koho z absolventů ÚISK FF UK oslovit se žádostí o napsání tohoto výtahu.

Pro doplnění ještě dodejme, že informace o zadaných, odevzdaných a obhájených bakalářských, diplomových, rigorózních a disertačních pracích na Ústavu informačních studií a knihovnictví je možné vyhledávat pomocí systému ISDP (Informační systém diplomových prací) na <http://isdp.alsternet.cz/search.asp>. V ISDP najdete také další informace o pracích z našeho přehledu, např., kdo byl vedoucím a oponentem práce, překlad názvu práce do angličtiny, autorský abstrakt, rozsah práce, klíčová slova.

Obhájené práce jsou fyzicky uloženy v Knihovně společenských věd T. G. Masaryka v Jinonicích, U Kříže 8, Praha 5 – Jinonice.

Seznam názvů a autorů obhájených diplomových prací

Knihovnické zaměření:

- *Daniel Bell a jeho význam pro moderní informační politiku* (Bc. Martin Hospodka)
- *Environmentální elektronické informační zdroje pro řízení a rozhodování na úrovni komunální politiky* (Bc. Zuzana Němcová)
- *Knihovna Elišky Krásnohorské* (Bc. Jana Bělehrádková)
- *Informační zabezpečení hutnictví v ČR: (analýza vybraných podniků)* (Bc. Jana Kocurová)
- *Historie knihovny F. Bartoše ve Zlíně: od založení Čtenářského spolku ve Zlíně až do roku 2006* (Bc. Renáta Salátová)
- *Současný stav veřejného knihovnictví ve Středočeském kraji* (Bc. Jana Liptáková)
- *Mezinárodní spolupráce knihoven* (Bc. Jitka Krajíčková)
- *Školní knihovny – současný stav a perspektiva* (Bc. Veronika Lorencová)

Informační zaměření:

- *Tvorba a správa komerčního internetového projektu* (Bc. Michal Pivoňka)
- *Mobilní knihovny ve světě* (Bc. Martina Rotová)

- *Plnotextové informační zdroje z oboru psychologie dostupné v prostředí WWW* (Bc. Jindřiška Kotrllová)
- *Aplikace zákona č. 106/1999 Sb., resp. Standardu ISVS 012/01.02 na webech* (Bc. Luboš Zálom)
- *Faktory úspěchu pro outsourcing, komparace přístupu nejúspěšnějších zemí a České republiky* (Bc. Jan Soukup)
- *Znalostní systémy v oblasti medicíny* (Bc. Zdeněk Rybář)
- *Informační potřeby novináře v televizním zpravodajství* (Bc. Ivana Štroufová)
- *Typologie ochrany informací* (Bc. Petr Hammer)
- *Veřejně přístupné informační zdroje pro oblast vojensví* (Bc. Václava Hammerová)
- *Informační válka* (Ing. Vít Černovský)
- *Právní informační systémy v České republice* (Ing. Josef Vacek)
- *Systém řízení informací a znalostí v advokátní praxi* (Bc. Václav Mladěnka)
- *Pojetí mnohojazyčnosti v informační politice vybraných mezinárodních organizací: komparace přístupů Rady Evropy a Evropské unie* (Bc. Zuzana Müllerová)
- *Obrazové dokumenty* (Bc. Bedřich Vychodil)
- *Návrh a realizace informačního centra Památník Čestná vzpomínka* (Bc. Pavel Kuthan)
- *Role informačního profesionála ve firemní praxi s důrazem na zdravotnické prostředí* (Bc. Radka Kadlecová)
- *Univerzitní repozitáře ve Skandinávii: současný stav a perspektivy jejich rozvoje* (Bc. Veronika Žvátarová)
- *Příčiny a důsledky softwarového pirátství* (Jan Kolátor)
- *Věcné pořádkání šedé literatury* (Barbora Ševčíková)
- *Sociální a filosofické aspekty databází: od listkového katalogu k nové kulturní formě* (Bc. Šárka Jelínková)
- *Digitalizace starých tisků a rukopisů z fondu Knihovny Vojenského historického ústavu Praha* (Bc. Michal Hokynek)

PETRA MYŠKOVÁ (petra.myskova@ff.cuni.cz)
VĚRA PILECKÁ (vera.pilecka@ff.cuni.cz)

Setkání seniorů v Pelhřimově

Motto: „Připijím na stáří, protože ty pravé životní hodnoty mnohdy rozpoznáváme až teď. Právě proto s trochou nadsázky je to nádherný věk. Jenom škoda, že netrvá dlouho!“

HANA MAROUNKOVÁ

Předmluva z knihy jihočeské regionální autorky Hany Maroukové *Stáří je nejlepší věk aneb Výzva posloužila jako úvod k setkání „knihovnických seniorů“, které uprostřed letošního srpna uspořádala Jihočeská regionální organizace SKIP spolu s Městskou knihovnou v Pelhřimově. Setkání „legend českého knihovnictví“ již mají dlouhodobou tradici a stále se ozývají hlasy, že by se měla pořádat každý rok. Je potěšitelné, že se vždy najde v našem spolku regionální organizace, která se ujme organizačních záležitostí a pozve ke společnému setkání ty, již v letech minulých významně ovlivnili naše knihovnictví.*

Letos se knihovníci sešli díky grantu Ministerstva kultury ČR, setkání s bohatým a zajímavým programem neslo název **V zdravém těle – zdravý duch**. Na samém začátku přivítal knihovníky v pelhřimovské obřadní síni Městského úřadu starosta Leopold Bambula, potom je po hostitelském městě provedla dr. Miroslava Kvášová.

Dopolední program druhého dne se odehrával v krásném prostředí Městské knihovny, účastníci během prohlídky oceňovali velkoryse adaptované prostory a obdivovali barevnost a přívětivost interiérů. Během dne vystoupil se svou přednáškou vzácný host setkání, generální ředitel Národní knihovny ČR Mgr. Vlastimil Ježek, který představil vítězný projekt architektonické soutěže pro budovu nové Národní knihovny v Praze na Letné. Nelze říci, že byli všichni návrhem nadšeni, bylo však jasné, že ani těm, kteří měli k projektu výhrady, není budoucnost Národní knihovny lhostejná.

Poté se účastníci zamysleli nad regionálními funkcemi, jejich významem a přínosem pro knihovnictví u nás. K diskusi přispěla i Mgr. Ladislava Zemánková pojednáním o aktuálním stavu regionálních fondů. Hovořilo se též o projektech *Budujeme vzornou lidovou knihovnu a Knihovna roku*. Velký úspěch měla také dílna Jany Vejسادové, která předvedla praktické ukázky cvičení paměti v každém věku.

Odpolední část programu byla připravena tak, aby se knihovníci seznámili s krásami Pelhřimovska. Nejprve navštívili premonstrátský klášter v Želivi, kterým je provedl bratr Benedikt – součástí prohlídky byla samozřejmě i klášterní knihovna. Poté následovala exkurze do místní veřejné knihovny Josefa Čapka, kterou již mnoho let vede paní Anděla Tomanová, členka komise Knihovny roku pro kraj Vysočina a zároveň autorka nádherně vyšívaných stuh určených vítězným knihovně. Poslední zastávkou bylo poutní místo na Křemešnicku.

Unavení knihovníci, plni dojmů a zajímavých zážitků, se vrátili do pelhřimovské knihovny, kde na ně čekal Mgr. Jaroslav Staněk z Havlíčkova Brodu, aby jim představil život a osudy tří neobvyklých žen – Zdenky Braunerové, Anny Pammrové a Suzanne Renaud. Zajímavá beseda a výborné „krajové speciality“ z tvůrčí dílny pelhřimovských knihovnic dodaly účastníkům nové síly na literární večer, který měli před sebou.

Další den se program přesunul do Jihočeského kraje. Všichni netrpělivě očekávali návštěvu **Pravdivy knihovny** v Jarošově nad Nežárkou, kde již přes čtyřicet let působí bývalá ředitelka Městské knihovny v Jindřichově Hradci – Mgr. Milena Kodýmová. Hosté byli jako vzácná návštěva pohostěni chlebem a solí, následovalo vystoupení Jarošovské krojové družiny u „Pohádkovníku pospolitého“ zvaného též *Fabularius publicus* tilia. Knihovníci pak absolvovali mnoho zábavných zkoušek a úkolů, které pro ně Jarošovští připravili. Radováněk se ochoťně a rád zúčastnil i starosta Jarošova Bohumil Rod.

Následovala vycházka po Jarošově, knihovníci došli k soutoku dvou říček Žirovničky a Kameňičky, jejichž spojením vzniká řeka Nežárka. Po návštěvě „selského minizea“ se s nimi domácí rozloučili v kostele, kde jim mladší členové Krojové družiny zazpívali písně za doprovodu varhan.

Pouť knihovníků – seniorů skončila v Jindřichově Hradci, odkud se všichni rozjeli do svých domovů. Nezbyvá než poděkovat za návštěvu a vzácně strávený společný čas. A kde se sejdemé příště, na Moravě či snad v severních Čechách? Kdo ví...

DANA WIMMEROVÁ
Wimmerova.D@seznam.cz

Z KNIHOVEN...

OHLÉDNUTÍ ZA TÝDNEM KNIHOVEN (1.–7. 10. 2007)

Knihovna není jen půjčování knih

Rok se s rokem sešel a i u nás – v Knihovně Napajedla – již po jedenácté proběhl Týden knihoven. V rámci programu tohoto pro knihovnu výjimečného týdne se uskutečnila řada zajímavých akcí. Tradičně se noví čtenáři mohli přihlásit zdarma a hřišníci s upomínkou vraceli knihy bez sankčního poplatku.

Táhnou, táhnou, vytáhnout nemohou...

Žáci druhých tříd obou základních napajedelských škol vyplnili Pohádkové dotazníky, v nichž odpověděli na tři otázky: *kteřá je jejich nejoblíbenější pohádka, nejoblíbenější pohádková bytost a jaká tři přání by jim měl splnit pohádkový dědeček*. Vyplněné dotazníky všech dětí visí v chodbě před knihovnou, v naší malé galerii, kde si je všichni zájemci mohou prohlédnout.

Odpovědi jsou někdy opravdu zajímavé. Kromě vyplnění dotazníků děti také knihovnu navštívily a těm, které ještě nebyly přihlášeny, jsme slavnostně předali nové průkazky, čímž se staly našimi čtenáři. Velmi je zajímalo, zda se jim jejich přání, která napsaly do dotazníku, splní. Předpokládáme,

že ano, přece od čeho jsou pohádkoví dědečci!

K další akci tohoto týdne patřila burza starších časopisů a měla velký ohlas. Senioři, maminky na mateřské dovolené a začátečníci mohli přijít ve středu na internet, v případě zájmu jsme se jim individuálně věnovali. Nejstarší návštěvníci byla naše čtenářka paní Květoslava Zakopalová. Vyhledávání na internetu zvládla obdivuhodně.

Ve čtvrtek byla knihovna otevřena až do 19.30 hodin. V tuto dobu poskytovala všechny své služby, včetně připojení k internetu zdarma. Uživatelům jsou k dispozici dvě internetová pracoviště s tiskárnami a skenery. Obě tato počítačová vybavení byla v říjnu 2006 získána z „Projektů rozšíření internetu do knihoven ve Zlínském kraji“, ze „Společného regionálního operačního programu (SROP)“. Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií a Město Napajedla se na něm podílelo uhrazením 11 procent

Pani Květoslava Zakopalová a internet...

Pohádkové pexeso...

z pořizovací ceny. Tyto počítače mohou zájemci využít i k práci v MS Wordu a MS Excelu.

Ve čtvrtek a v pátek se přišly podívat do knihovny děti mateřské školy. Pro ně byla připravena dramatizace pohádky *O veliké řepě*, v níž si samy zahrály. Za herecké výkony na ně čekala sladká odměna.

V tomto týdnu se do knihovny přihlásilo 66 nových čtenářů, z toho 48 dětí. Jelikož týden je na všechny akce, které chceme pro naše čtenáře stihnout, krátký, ještě v dalších dnech po Týdnu knihoven se pořádaly besedy pro žáky šestých tříd základních škol. Na nich se seznámili s historií knihovny a s novými knihami pro mládež z naší nabídky. Nechyběla zde ani malá soutěž ve formě pexesa, kde chlapci a děvčata ukázali své znalosti.

Jsmo rádi, že se lidé stále vrací do knihovny, která je pro ně nejen oázou klidu a odpočinku, ale také místem poučení a zdrojem informací.

*Text a foto
MARTINA TRÁVNÍČKOVÁ*

Knihovnická bašta v kralupské Městské knihovně

Městská knihovna v Kralupch nad Vltavou se již po několikáté připojila k říjnové celostátní akci Týden knihoven, která, jak všichni víme, měla letos motto *Knihovnická bašta*. Pro návštěvníky naší knihovny jsme se snažili sestavit jídelní lístek, v němž bylo na každý den připraveno malé „pohoštění“.

Pondělní „Jednohubka pro všechny“ představovala registraci zdarma na celý příští rok a přilákala přes 30 návštěvníků z řad dětí a dospělých čtenářů. Ne všichni zájemci o tuto malou chuťovku vydrželi stát ve frontě, někdo postával mezi regály a zkoumal, jakou knihu si vypůjčí a odnese domů, někdo pověřil registrací zodpovědnou osobu a sám klidně usnul. Na první pohled jsme věděli, že naše malá čtenářka má ke knihám

blízko. Koho jiného vzít do kočárku? Přece krtečka! A je jedno, jestli je plyšový nebo tropí své kousky mezi písmenky (viz foto).

V úterý si především něžné pohlaví mohlo posedět při „Mlsání nejen pro ženy“. A bylo to mlsání přímo doslova a do písmene. V odpoledních hodinách jsme přivítali Evu Štolbovou, bývalou profesorku češtiny a literatury a redaktorku České televize, která vytvořila množství literárních vzdělávacích pořadů, například Televizní čítanku a Kantorské epištoly. Nejenom poučná a zábavná přednáška o ženské literatuře, ale následně i přátelské posezení s malým občerstvením s touto zajímavou spisovatelkou byly pohlazením pro každou ženskou duši.

Ve středu jsme připravili pro čtenáře „Stravování od rána do večera“. Dospělí zájemci o literární požitky a internet měli možnost knihovnu navštěvovat nepřetržitě od 8 do 18 hodin, děti od 8 do 17 hodin.

Čtvrteční jídelní lístek nabízel „Pochoutku pro školy i veřejnost“. Pod tímto lákadlem se skrývala přednáška Václava Fencla, člena České archeologické společnosti,

na téma Lovci mamutů a pravěk v našem regionu s názornou ukázkou sošky Věstonické venuše a prohlídkou knih vztahujících se k tomuto tématu. A zřejmě to pochoutka byla, protože toto povytavé vyprávění udrželo na židličkách téměř hodinu přibližně 30 žáků jedné kralupské základní školy.

V pátek jsme hostili „Lahůdkou pro fajnšmekry“. Rozšířili jsme provoz studovny, ve které byl umožněn přístup k internetu a zájemci se mohli podrobně seznámit s on-line katalogem knihovny.

Celý Týden knihoven měli možnost zapomenutí čtenáři vychutnávat „Třešničku na dortu pro zapomenutí“. Někteří opozdílci na ni dostali chuť, využili amnestie a přinesli knihy, s nimiž se dlouho nemohli rozloučit.

Pro pracovnice knihovny bylo tou pomyslnou třešničkou na dortu poslouchání krásného vyprávění Evy Štolbové a Václava Fencla, poděkování přítomných za uspořádání těchto přednášek a samozřejmě zájem návštěvníků stát se čtenáři knihovny. A také to, že kralupskou knihovnu v tomto týdnu navštívilo přes 530 čtenářů.

Text a foto ŠÁRKA PANKOVÁ

V Rožmitále pod Třemšínem začali společnou akci

Týden knihoven jsme zahájili v Centru celoživotního vzdělávání s knihovnou manželů Tomanových v Rožmitále pod Třemšínem společnou akcí *Čte celá rodina aneb Velké Říjnové Společné Čtení*. Zúčastnily se jí především děti, což nás potěšilo. Číst jsme začali v pondělí 1. října ve tři hodiny odpoledne úryvkem z knihy Fráni Šrámka a četli jsme s menšími přestávkami až do podvečerních

pětí hodin. Každý si zvolil knihu podle svého výběru, takže nás ani nepřekvapilo, že si děti vybraly knihu o Harry Potterovi nebo další oblíbenou knížku *Pohádky a pověsti* od Boženy Němcové. Alespoň na dvě hodiny se nám podařilo děti odlákat od internetu k četbě knížek. Celkem se u čtení vystřídalo kolem 20 dětí.

Další akcí, kterou jsme tentokrát připravili pro nejmenší ná-

vštěvníky hned následující den, byla pohádková olympiáda. Každý

účastník dostal přihlášku, do níž jsme zaznamenávali jednotlivé úkony a body. Děti se sešlo dost a soutěžily až do konce otevírací doby. Každý účastník dostal malou odměnu. Nezapomněli jsme ani na starší děti, pro které jsme připravili různé literární soutěže a kvízy.

Pro návštěvníky internetu jsme připravili od 1. do 7. října akci *Loterie – Internet zdarma*. Každý návštěvník internetu, který si hodil kostkou a padlo mu sudé číslo, měl internet zdarma, v opačném případě musel tuto službu zaplatit. Internet, který je pro veřejnost k dispozici každý všední den od 9.00 do 12.00 a od 13.00 do 17.00 hodin, v sobotu a v neděli od 9.00 do 12.00 a od 13.00 do 16.00 hodin, využilo celkem 202 zájemců.

Abychom nepodporovali jen příznivce internetu, a především, abychom zvedli počet registrovaných čtenářů a návštěvníků, vymysleli jsme „akci“, kterou jsme nazvali *Knihovna pro celou rodinu*. Od 1. října má každý registrovaný čtenář, který si zaplatil registrační poplatek, možnost zdarma zaregistrovat ostatní rodinné příslušníky. Zatím se nám daří postupně zvyšovat počet čtenářů a návštěvníků, ale konečné výsledky se ukáží až po nějaké době.

V Týdnu knihoven jsme také uspořádali burzu vyřazených knih, výstavu knižních novinek a knih od Fráni Šrámka a anketu, kde nám čtenáři zaznamenávali své postřehy, připomínky či náměty na zlepšení služeb knihovny. Pro nepořádné čtenáře jsme vyhlásili amnestii.

Celý týden jsme prezentovali služby, které poskytujeme pro veřejnost. Pro školy jsme připravili besedy o knihách a službách, které knihovna poskytuje. Dále se děti prostřednictvím besed blíže seznámily s prostředím knihovny, s elektronickým katalogem a s knihovnickou činností. Naším cílem byla i prezentace našich webových stránek, stránek města, seznámení veřejnosti s portály veřejné správy, města a kraje.

Poslední akcí, kterou jsme uzavřeli Týden knihoven byla cestopisná beseda na téma *48 hodin v Hong-Kongu*.

Za CCV s knihovnou manželů Tomanových v Rožmitále pod Třemšínem

DANA PETRÁŠKOVÁ

DIKNIBÁS a Knihovnická bašta

V sále Základní umělecké školy Leoše Janáčka v Havířově Podlesí se 6. října odehrál v pořadí již 4. ročník akce, kterou spolupřádají amatérská divadla, knihovna a básníci skrývající se pod tajemným názvem DIKNIBÁS.

Závěr knihovnického týdne se poměrně vydařil, přestože grant, který jsme získali od magistrátu města, pokryl pouze výdaje za sál, hasiče, zvukaře, cestovné a honorář hostující bluegrassové skupině Křeni. Na občerstvení pro účinkující už nezbylo. Ostatně granty mohou být využity pouze v přísně stanovených mantinelech. Naštěstí se naším akcím mezi spráženými básníky říká hezky česky „poetická žranice“, a tak heslo letošního knihovnického týdne „Knihovnická bašta“ nezůstalo ležet ladem. Básníci, spisovatelky a knihovnice opět napekli buchtu, zákusky a připravili i jiné dobroty, takže nejen účinkující měli mož-

nost ochutnat speciality uměleckých a knihovnických domácností.

Přehlídku amatérského Diknibásu zahájila místní literární skupina S.P.I. – tedy Spolek psavců inkoustových, zmateným vyprávěním o pobeskydském hýření v Jablunkově, což sice obecnostvo moc nepochopilo, avšak vesele zateskalo. Havířovské divadlo Tom a Jeff bylo stejně vtipné a zábavné jako Jiříkovo vidění z Ostravy. Program vyplňovala nejen výše zmíněná skupina Křeni, jejímž basistou je kolega knihovník Lukáš Rytíř, ale také pozvaní básníci Martin Hanák z Ostravy, Soňa Harasimová z Opavy a Zuzana Voznicová z Českého Těšína. Pořadem vtipně provázela Blanka Falcníková, která je s knihovnou spojena hlavně tím, že má už půl roku pod pultem odloženou knihu *Ze života pařížské bohémy*, po které sice zrovna nikdo nepravne,

Foto: OZEF PINIER

leč povaluje se na nesprávném místě. O závěrečnou performanci se postarala místní bufetářka, která nečekaně vtrhla do produkce romantických veršů a rozčileně se domádovala navrácení skleničky. Tato se vzápětí našla pod židli básníka Radka Kuchejdy, což obecnostvo považovalo za připravený výstup a nešetřilo potleskem.

Doufejme, že spojení divadel, knihovny a básníků vydrží do příštího Týdne knihoven, abychom i vás mohli pozvat na knihovnickou baštu alias poetickou žranici.

JINDRA ZLÁMALOVÁ
zlamalova@knih-havirov.cz

Dáblova bible – Codex gigas: největší kniha světa po staletích v Praze

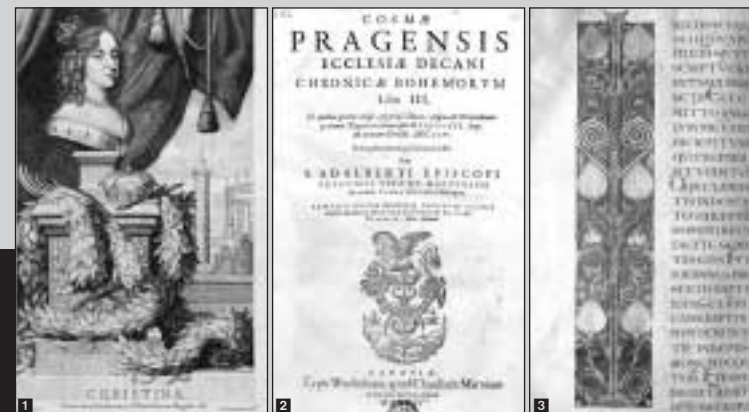
Po více než třech stech letech se ze Švédska, konkrétně z Královské knihovny ve Stockholmu, vrátil do Česka *Codex gigas*, zvaný také *Dáblova bible*. I když je to návrat jenom na čas od 19. září 2007 do 6. ledna 2008, kdy se v Národní knihovně České republiky v Praze koná výstava *Codex gigas – Dáblova bible: Tajemství největší knihy světa*. NK ČR k této příležitosti vydala publikaci autorů Kamila Boldana, Michala Dragouna, Dušana Folýna, Jindřicha Marka a Zdeňka Uhlíře v české (*Codex gigas – Dáblova bible: Tajemství největší knihy světa*, ISBN 978-80-7050-532-8) a anglické (*Codex Gigas – The Devil's Bible: the Secrets of the World's Largest Book*, ISBN 978-80-7050-533-5) mutaci. Pozoruhodný rukopis *Codexu gigantu* byl zpřístupněn i v digitální knihovně *Manuscriptorium* provozované NK ČR (dostupné z URL <http://www.manuscriptorium.com/>), jakož i na stránkách Královské knihovny ve Stockholmu (dostupné z URL <http://www.kb.se/codex-gigas/>).

Není divu, že výstavě *Codexu gigantu* byla věnována taková mediální pozornost. Rukopis je totiž pozoruhodný v nejednom ohledu. Je zajímavý svými dramatickými osudy v průběhu své existence, svým putováním časem a prostorem. Je specifický svým obsahem, protože jde spíše o celou knihovnu než o jednotlivou knihu. A konečně je tajemný svou funkcí, poněvadž na obrovských plochách stránek je použito titěrného písma, které se dá normálním způsobem jen stěží přečíst, takže *Codex gigas* je vlastně z tohoto hlediska „knihou bez přirozených čtenářů“. Kvůli těmto zajímavým otázkám budil rukopis pozornost už v dávné minulosti nedlouho po svém vzniku ve středověku a budí pozornost právě tak dnes a lze předpokládat, že ji bude budit i v budoucnosti.

Velikost *Codexu gigantu* je vskutku impozantní, rozměr knižního bloku, tj. pergamenových listů je 890 x 490 mm, rozměr vazby, tj. desek dokonce

920 x 505 mm. Tomu odpovídá vzhledem k normálním knihám zcela mimořádná váha – zhruba 75 kg. V tom je *Codex gigas* bezkonkurenčně největší knihou na světě. V době jeho vzniku v první třetině 13. století se sice po nějaký čas, od druhé poloviny 12. do první poloviny 13. století, vytvářely poměrně velké knihy (*Riesbibel*, tzv. obří bible), žádná z nich však ani zdaleka nedosáhla takové velikosti. Pohled na tak obrovskou knihu, jako je *Codex gigas*, je skutečně úchvatný, a tak je dobré, že jej můžeme zhlédnout v Praze a nemusíme za ním cestovat až do Stockholmu.

Není jisté, zda *Codex gigas*, kterému se také říká *Podlažický kodex*, byl opravdu vytvořen v benediktinském klášteře v Podlažicích, ačkoli je jisté, že podlažičtí benediktini byli jeho prvními známými vlastníky. Někteří badatelé sice směle předpokládají, že podlažický klášter byl založen právě za účelem, aby v něm byl *Codex gigas* napsán. Vzhledem k tomu, že první zmínka o klášteře pochází z roku 1160, že klášter sám byl založen s největší pravděpodobností v roce 1159, a že rukopis byl napsán až v první třetině 13. století, tedy o padesát až sedmdesát let později, je však tento předpoklad krajně nepravděpodobný. A to tím spíše, že podlažičtí benediktini jej zakrátko museli zastavit sedleckým cisterciákům, od nichž jej v roce 1295 vykoupil (mj. i na žádost pražského biskupa Řehoře) významný břevnovský opat Bavor z Nečtin. V držení břevnovských benediktinů zůstal *Codex gigas* po následující tři století, avšak v průběhu husitských válek byl v roce 1420 převezen do filiálky břevnovského kláštera v Broumově, odkud jej v roce 1594 získal císař Rudolf II. do svých sbírek. Tam jej na závěr třicetileté války roku 1648 ukořistila švédská vojska a převezla jej do Stockholmu, kde se dostal do majetku královny Kristiny a byl uložen na královském zámku. Odtud byl ve 2. polovině 19. století přenesen do Královské knihovny ve Stockholmu, kde se nachází dodnes.

- 1 Švédská královna Kristina
- 2 Kronika Čechů pražského kanovníka Kosmy
- 3 Evangelium podle Marka

Codex gigas je sice rukopis, tedy kniha, zároveň však lze říci, že je celou knihovnou, a to díky velikosti, která umožňuje, aby do něj byla zapsána celá řada různých děl. Je totiž schopen pojmut přes desetkrát tolik textu, než obvyklý středověký rukopis. A tak mohla být tato jeho neobvyklá kapacita plánovitě využita. Zahrnuje nejenom celou bibli (Starý i Nový zákon, ovšem ve zvláštní archaické redakci před definitivním uzavřením biblického kánonu koncem antiky), ale také jakýsi protějšek ke Starému zákonu představovaný díly pořímského Žida Iosepha Flavia *Židovská válka* a *Židovské starožitnosti*, dále *Nový zákon* – penitenciál, tj. knihu určenou ke zpytování svědomí před zpovědí či v průběhu pokání, a pak *Spis Isidora Sevillského Etymologie*, což je souhrn sedmi svobodných umění, tj. soubor středověkého všeobecného vzdělání, spis lohannicia loahanna Alexandrina *Isagoge*, což je zpracování lékařských spisů nejautoritativnějšího pozdně antického a středověkého lékaře Galéna, jakož i *Kroniku Čechů pražského kanovníka Kosmy*.

V *Codexu gigantu* se původně nacházela i benediktinská řehole, ale listy, na nichž byla zapsána, byly průběhem času vytrženy. A jsou tu zapsány také tabulky s latinskou, řeckou, hebrejskou, slovanskou (hlaholice) a ruskou (cyrilice, pozdější azbuka) abecedou; i to je jakýsi souhrn tehdy známých křesťanských druhů písma. V rukopise se objevuje i seznam podlažické konfraternity – příznivců podlažického kláštera, martyrologium – seznam svatých, který je v tomto případě velice hojný a rozsáhlý a také nekrologium – soupis zemřelých bratří a dalších osob, které přišly do těsnějšího vztahu s podlažickým klášteřem.

Codex gigas v sobě skrývá závažný rozpor, který se odvíjí od kontrastu mezi nadobvyčejnou velikostí knihy a titěrností písma, jakým je napsána. Základní funkcí knihy je být externí paměť, jež má uchovat informaci nezměněnou a neporušenou, přičemž tato in-

formace z ní má být rychle a snadno vyvolána. V případě *Codexu gigantu* je nutno říci, že snadná vyvolatelnost v něm uložené informace je výrazně omezena, protože drobné písmo lze jen obtížně číst. Praktická funkce, kterou má každá kniha, je tím tedy výrazně narušena. Někteří badatelé si představují, že v případě *Codexu gigantu* nešlo o naplnění praktické funkce knihy, ale prostě o to, aby v něm obsažené texty byly zapsány a uchovány. Jenomže my do hlubů původce či původců plánu a rozvrhu rukopisu nevidíme, takže se můžeme řídit výhradně tím, co je pro knihy obvyklé. *Codex gigas* tudíž pro nás zůstává především tajemstvím, které provokuje a které se snažíme odhalit. Proto také zájem o něj neutuchá.

Codex gigas je tak zdrojem pověstí, kterými je opředen. Nejznámější vznikla někdy na konci středověku či na počátku novověku a zakládá se na nepochopení původně běžně srozumitelných obrazů Nebeského Jeruzaléma (obce boží) a dábla (obce dáblovy), které jsou na protějších stranách otevřené knihy. Ve středověkém chápání znamenají opozici mezi bohem a děblem, kteří se sváří v mysl každého člověka a mezi nimiž se odehrává veškeré dění ve světě, celé svěťové dějiny. Na konci středověku takové chápání dějin přestalo být srozumitelné, takže vyvstala otázka, proč v *Codexu gigantu* vyobrazení dábla vlastně je. Ve spojení obrazu dábla se záznamem *Hermannus monachus inclusus*, který se nachází v nekrologiu, vznikla vysvětlující kombinace, že původcem-písačem *Codexu gigantu* je za své hříchy zavřený či zarděný mnich Heřman, který slíbil vykonat těžký úkol, totiž za jedinou noc napsat obří rukopis, což se mu podařilo jen s dáblovou pomocí – a dábel se v rukopise vyobrazil.

O *Codexu gigantu* by bylo možno říci ještě leccos, ale lepší bude vydat se na výstavu a přečíst si publikaci, která o něm byla vydána.

ZDENĚK UHLÍŘ
zdenek.uhlir@nkp.cz

—**Dotaz:** Jak se britští knihovníci staví k návrhu centrální akvizice pro veřejné knihovny?

—**Odpověď:** Před rokem vydala rada MLA (Museums, Libraries and Archives Council) zprávu nazvanou *Better Stock Better Libraries*, v níž se doporučuje nová metoda centrální akvizice knihovních fondů pro veřejné knihovny. Zpráva je součástí dlouhodobého programu Framework for the Future pro zlepšení služeb ve veřejných knihovnách.

Podle zprávy utratí knihovny asi 40 procent prostředků na administraci nákupu knihovních fondů a jenom zbývajících 60 procent za fondy samé. Kdyby si knihovny objednávaly akvizice přes centrální organizaci, nákup by byl lacinější. Mohly by pak investovat ušetřené peníze do fondů a informačních technologií, nebo na prodloužení otevírací doby a na služby čtenářům (http://www.mla.gov.uk/resources/assets/B/better_stock_better_libraries_10123.pdf).

Rada MLA spadá pod ministerstvo kultury, média a sportu, kde v roce 2000 nahradila komisi Library and Information Commission (LIC), která se jako první o hromadném nákupu fondů vyslovuje v publikaci *Outsourcing book selection: supplier selection in public libraries* (LIC Research Report 20 ISSN 1466-2949). Recenze této publikace je otištěna v *Journal of Librarianship and Information Science*. 2000; 32: 160–161.

Kolem doporučení se rozvinula diskuse: Jedním z kladů centrální akvizice je to, že knihovníci by měli více času na profesní úkoly a mohli by se více věnovat čtenářům. V knihovnickém časopise popisuje David Linley, jak se podobné metody používají v univerzitních knihovnách v USA (Lindley D.: Smart selection, streamlined processes (Update 6(9) Sept 2007 35–37).

Návrh centrální akvizice zahrnuje také centralizaci administrativního zpracovávání dokumentů, které jsou knihovně dodávány spolu s katalogizačními a výpůjčními záznamy. Někteří knihovníci pochybují, zda by kvalita záznamů odpovídala jejich požadavkům.

Výběr dokumentů pro knihovny byl vždy pokládán za vrchol profesní činnosti a někteří knihovníci se zdráhají ho svěřit centrálnímu úřadu. Obhájci návrhu centrální akvizice namítají, že výběr dokumentů pro každou knihovnu by byl založen na uživatelském profilu sestaveném knihovníky, kteří uživatele dobře znají. Knihovny by také mohly doplňovat své fondy přímým nákupem z jiných zdrojů.

Jedním z problémů je důraz, který média a knihkupectví kladou na nejnovější publikace a zvláště na bestsellery. Centrální akvizice by pravděpodobně zaujala podobný postoj a plnila by knihovny tím, co čtenáři vidí ve výlohách obchodů. Mnoho z těchto publikací má krátký život a duplikáty bestsellerů brzo zůstávají ležet na poličkách, zatímco méně populární, ale kulturně trvanlivá díla by se do knihovny nedostala. Dobře vedené knihovny svým výběrem vždy udržovaly rovnováhu mezi těmito dvěma typy publikací. Někteří knihovníci se obávají, že jejich profese zaniká. Obhájci centrální akvizice tvrdí, že nezaniká, že se jenom mění.

Organizace National Acquisitions Group (NAG) sdružuje knihovníky, knihkupce, nakladatele a další, kteří se zajímají o budování knihovních fondů. Pořádá semináře o tom, jak sestavit uživatelské profily pro knihovny, které se chystají používat centrální akvizici. Úspěch výběru závisí na správném zadání požadavků (<http://www.nag.org.uk/events/SeminarStockProcurement.php>).

S určitou nostalgií vzpomínám na týdenní schůzky ředitelů poboček, na kterých jsme se domlouvali, kdo koupí kterou knihu, aby se předešlo zbytečným duplikátům. Většinou jsme věděli, který z našich čtenářů bude mít tu kterou knihu rád. Sami jsme aspoň polovičku objednaných knih přečetli nebo prolistovali. Znali jsme své čtenáře, své kolegy a obsah svých fondů.

Obávám se, aby profesní a lidské změny, které nás nevyhnutelně čekají, neudělaly z nás pouhou součástí mechanického systému, jak už je tomu v jiných oblastech života.

Čtenář informuje >

Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě chystá v roce 2008 vydání knihy – soupisu **Knížní pozůstalost Bohumila Malotína**, jejímž zpracovatelem je Vladimír Jarý. Další informace a kontakty najdete na <http://www.muzeumcl.cz/KnihaMalotin.doc>

Zdroje jsou dostupné v knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Databáze Catálogo Colectivo del Patrimonio bibliográfico je souborným katalogem písemného dědictví z fondů veřejných i soukromých knihoven ve Španělsku. Jádrem obsahu databáze představují tisky vydané mezi 15. a začátkem 20. století, které tvoří asi 99 procent záznamů. Ty byly v prvních letech budování katalogu zpracovávány přednostně. K letošnímu květnu katalog obsahoval 781 155 bibliografických záznamů a 2 098 402 záznamů jednotek ve fondech 722 zúčastněných knihoven. Nyní přešel projekt do druhé fáze, ve které jsou katalogizovány rukopisy, hudebniny apod. Na projektu se společně podílí Ministerstvo kultury (Ministerio de cultura) a samosprávné regiony. Databáze obsahuje také 22 záznamů knih v češtině, mimo jiné exemplář Kralické bible ze 16. století ve fondu Národní knihovny v Madridu nebo Ottovo vydání *Dona Quijota*. Vyhledávat lze podle autora, názvu, místa a data vydání, tiškarě nebo nakladatele, materiálu, na kterém je kniha vydána, a jazyka, případně bez určení pole. Je možné si při vyhledávání zaškrtnout volbu poslední aktualizace. V katalogu se lze zorientovat, ale cizojazyčně verze včetně angličtiny nabízejí většinou pouze orientační rámečky a hlavní text zůstává vždy ve španělštině. (<http://en.www.mcu.es/bibliotecas/MC/CCPB/index.html>; *propagační materiály databáze*)

V Dánsku platí pro každou obec povinnost vést obecní knihovnu. Je však možné, aby se k tomuto účelu obce spojovaly. Také je stanoveno, aby v každém okrese jedna z knihoven fungovala jako okresní s povinností uskutečňovat meziknihovní výpůjční službu a koordinovat společné projekty v regionu. V Dánsku existuje 681 veřejných knihoven, z toho 221 hlavních, 420 poboček a 40 mobilních. Ve veřejných knihovných pracuje 4733 lidí, z toho kvalifikovaných knihovníků je 2253. (*Danish Library Statistics 2006.– Kopenhagen: Danish Library Agency, 2007*)

Databáze DigiZeitschriften je digitální archiv hlavních německých naučných časopisů. Obsahuje také určité množství titulů z oblasti knihovnictví. Plný přístup k textům vyžaduje subscripci, a tak je služba určena především institucím a knihovnám, které mohou zaplatit přístup pro své registrované uživatele. Projekt tvorby této databáze se připravoval už od

roku 1999. V únoru 2002 se spojilo devět knihoven vlastních časopisecké fondy do společnosti Digi-Zeitschriften. Později se počet členů rozrůstal. Projekt podporuje také Börsenverein des Deutschen Buchhandels e.V. (Společnost německých knihkupců) a Verwertungsgesellschaft Wort (organizace, která spravuje autorská práva). (<http://www.digiZeitschriften.de>)

V Madridu vyšli knihovníci čtenářům naproti nejen na ulici, ale přímo do metra. Na vybraných frekvencovaných stanicích najdou cestující mezi různými komerčními službami a obchůdky také stánky s knihami k půjčování. Nápad si vypůjčili z Chile, kde tuto formu knihovny používají od roku 1996. Madrid je druhým městem, které se této myšlenky ujalo. Tzv. „bibliometro“ bylo uvedeno do provozu v dubnu 2005. Stánků je celkem devět a mají kolem 60 000 knih. K výběru je potřeba mít čtenářský průkaz. Čtenář při vyhledávání a vyřizování transakce používá dotykovou obrazovku. Může si také vybrat knihy předem, podle seznamu titulů, který dostal už při zápisu. Stánky půjčují vždy jednu knihu na čtrnáct dní. Knihy lze vrátit v kterémkoliv stánku, takže není třeba se vracet na místo výpůjčky. Čtenář neplatí pokuty za pozdní vrácení knihy, ale při nesrovnalostech je mu zablokována možnost další výpůjčky. Při pozdním vrácení odpovídá doba pozastavení služeb délece zpoždění. Stánky jsou v provozu od pondělí do pátku vždy od 14 do 20 hodin.

(www.psfk.com/2007/03/bibliometro_mad.html), <http://gridskipper.com/travel/madrid/if-you-see-something-read-something-in-madrids-metro-240480.php>, http://news.independent.co.uk/uk/this_britain/article2853807.ece, <http://stingyscholar.blogspot.com/2006/01/stingys-spain-part-1-bibliometro.html>, <http://insidebooks.blogspot.com/2007/08/good-idea-for-city-book-lovers.html>)

Společný projekt Ministerstva kultury Španělska a samosprávných regionů Biblioteca Virtual del Patrimonio bibliográfico (Virtuální knihovna bibliografického dědictví) usiluje o širší zpřístupnění fondu rukopisů a starých tisků, které jsou chápány jako španělské kulturní dědictví, formou digitálních faksimile. Později bude doplněna o další speciální dokumenty. Faksimile knih jsou doprovázeny bibliografickým záznamem. (<http://bvpb.mcu.es/es/estaticos/contenido.cmd?pagina=estaticos/presentacion>; *propagační materiály projektu*)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

Biblioteka v kontexte istorii : materialy 6-j meždunarodnoj naučnoj konferencii, Moskva, 4–5 oktjabrja 2005 g. / sostavitel' : M. Ja. Dvorkina. / Knihovna v kontextu dějin. Materiály ze šesté mezinárodní vědecké konference, Moskva, 4.–5. 10. 2005. / Moskva : Paškov dom, 2005. – 494 s. – (Otečestvennaja istorija bibliotečnogo dela) *Kdb 36.889*

KOŁODZIEJSKA, Jadwiga : Szerokie okno biblioteki. /Široké okno knihovny./ Warszawa : Wydawn. SBP, 2006. – 161 s. – (Nauka, Dydaktyka, Praktyka) *Kfe 37.040*

LAPIDGE, Michael : The Anglo-Saxon library. /Anglo-Saská knihovna./ Oxford : Oxford Univ. Press, 2006. – xiv, 407 s. *Kdb T 204147*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

GREGORY, Vicki L. : Selecting and managing electronic resources : a how-to-do-it manual for librarians. – Rev. ed. /Výběr a správa elektronických zdrojů. Příručka pro knihovníky./ New York : Neal-Schuman, 2006. – x, 139 s. – (How-to-do-it manuals for librarians ; no. 146) *Abdf 36.923*

Sovremennyje polzovateli avtomatizirovannyh informacionno-bibliotečnyh sistem : problemy obsluživanja, izučenija i obučenija : materialy 6-j i 7-j naučno-praktičeskich konferencij [22–24 oktjabrja 2002 g. i 21–23 oktjabrja 2003 g.]. /Současní uživatelé automatizovaných informačních a knihovnických systémů. Problémy služeb, studia a výuky. Materiály 6. a 7. vědecko-praktické konference, 22.–24. 10. 2002 a 21.–23. 10. 2003./ Sankt-Peterburg : Rossijskaja nacional'naja biblioteka, 2006. – 174 s. *Sdg 8.157/B*

Organizace knihovních fondů

AGEE, Jim : Acquisitions go global : an introduction to library collection management in the 21st century. /Akvizice jde globálně. Úvod do řízení knihovních fondů v 21. století./ Oxford : Chandos, 2007. – 132 s. – (Chandos information professional series) *Oa 36.839*

BACA, Murtha ... [et al.] : Cataloging cultural objects : a guide to describing cultural works and their images. /Katalogizace kulturních předmětů. Příručka k popisu kulturních děl a jejich podoby./ Chicago : American Library Assoc., 2006. – xiii, 396 s. : il. *Od 36.920*

Preservation management for libraries, archives and museums / ed. by G. E. Gorman and Sydney J. Shep. /Řízení ochrany pro knihovny, archivy a muzea./ London : Facet, 2006. – 206 s. *OI 36.577*

Síť knihoven

Biblioteki nacional'nyh akademij nauk : problemy funkcionirovanija, tendencii razvitija : naučno-praktičeskij i teoretičeskij sbornik. Vyp. 4. / Knihovny národních akademií věd. Problémy fungování, tendence rozvoje. Vědecko-praktický a teoretický sborník. Sv. 4./ Kijev : Nacional'naja biblioteka Ukrajiny imeni V. I. Vernadskogo, 2006. – 436 s. *Tc 36.865*

Bibliotheken der Welt : Vereinigte Staaten von Amerika /herausgegeben von Hans-Christoph Hobohm und Rolf Busch. /Knihovny ve světě : Spojené státy americké./ Bad Honnef : Bock + Herchen, 2007. – 43 s. : il. *T 36.831*

Design and usability of digital libraries : case studies in the Asia Pacific / Yin-Leng Theng and Schubert Foo, ed. /Projekt a použitelnost digitálních knihoven : případové studie v Asii./ Hershey : Information Science Publ., 2005. – xiv, 395 s. : il. *Ts 36.654*

Služby knihoven

Assessing reference and user services in a digital age / Eric Novotny, ed. /Hodnocení referenčních a uživatelských služeb v digitálním věku./inghamton : Haworth, 2006. – xvii, 236 s. *Sdg 36.928*

CASEY, Michael E. – SAVASTINUK, Laura C. : Library 2.0 : a guide to participatory library service. /Knihovna 2.0 : průvodce účastnickými knihovnickými službami./ Medford : Information Today, 2007. – 172 s. *Sa 36.835*

GRUBER, David : Rychločtení aneb Šetřme časem. – 6., přeprac. vyd. Praha : Management Press, 2007. – 326 s. *Sf 36.789*

KNIHOVĚDA

Book talk : essays on books, booksellers, collecting, and special collections / ed. by Robert H. Jackson and Carol Z. Rothkopf. /Řeč knihy : eseje o knihách, knihkupcích, sbírání a speciálních sbírkách./ New Castle : Oak Knoll Press, 2006. – xvii, 265 s. : il. *Xa 36.485*

ZÁKLADNÍ KAMENY

12. část

NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

aneb Národ sobě II

> text JAROSLAV ČISAŘ, foto EVA HODÍKOVÁ

KÁMEN TŘINÁCTÝ

/ Kraj Vysočina

Čtyři zástupci knihovníků z kraje Vysočina, a to Jaroslav Bambas, Eva Benáková, Irena Čisařová a Irena Hodžová, předávali svůj základní kámen do rukou ředitele Národní knihovny ČR jako osmí. Kámen se stříbrným nápisem „KNIHOVNY KRAJE VYSOČINA“ má rozměry 30 x 25 x 17 centimetrů. Nápis zhotovili studenti Kamenosochařského střediska z Lipnice nad Sázavou pod dohledem Boleslava Dlouhého.

Českomoravská vrchovina patří ke krajinám s nejděším geologickým vývojem u nás. Velkou proslulost si získala především zdejší žula. Zpočátku byla využívána jen pro místní potřebu. Po roce 1879 se však začala expedovat pro významné stavby na území celého bývalého Rakousko-Uherska. Byla označována obchodním jménem podle katastru obce, na němž se lom nacházel, jako například lipnická žula, světlá žula apod. Najdeme ji ve Vidni, v Praze, Budapešti, Bratislavě a jinde. V Praze byla například použita na stavbu Jiřského kláštera na Pražském hradě, na stavbu kašny v Rajske zahradě, v Lipnici nad Sázavou zase ke stavbě místního hradu, který je rovněž unikátním památkem stavebního vývoje. Ani v současnosti žula ze zdejších lomů neztratila nic ze svého významu jako důležitý stavební materiál. Byla použita i při realizaci takových monumentálních staveb v ČR, jakými jsou stanice pražského metra Kačerov a Budějovická, nebo porůznu na Slovensku. Jako typický kámen, který bude v základech nové budovy Národní knihovny ČR nejlépe charakterizovat kraj Vysočina, tedy nemohl být vybrán jiný materiál.

V okolí rekreační oblasti Lipnice nad Sázavou v regionu Havlíčkova Brodu se nacházejí velké kamenolomy. Základní kámen pro nový chrám knih na Letné byl vyroben z modré lipnické žuly a pochází právě z této lokality. Předaný exemplář byl konkrétně vytěžený z lomu

Březek. Jinak je lipnická žula zvláště vhodná na výrobu obrubníků, dlažebních kostek a lomového kamene. Pro vyšší obsah železa se nedoporučuje na výrobu náhrobních kamenů. V daném případě však měli všichni knihovníci na mysli především budování nové budovy pro knihy a čtenáře, která přetrvá věčně.

Původ kamene z okolí malého městečka Lipnice nad Sázavou, ležícího asi 10 km západně od Havlíčkova Brodu, s dominantou středověkého gotického hradu je přímo symbolický. Jméno obce je nerozlučně spjato se spisovatelem Jaroslavem Haškem, který sem přišel v doprovodu svého přítele, malíře Jaroslava Panušky, v srpnu 1921. V domku, kde napsal převážnou část svého nejslavnějšího díla *Osudy dobrého vojáka Švejka*, je v současné době Památník spisovatele Jaroslava Haška, který je také pochován na místním starém hřbitově v blízkosti lipnického náměstí. V přírodním amfiteátru pod hradem se pravidelně konají různé kulturní a hudební akce a festivaly, z nichž je nejznámější Haškova Lipnice.

Pro milovníky vlastivědného poznávání, recesisty a milovníky švejkovského humoru zde v letech 2005 až 2006 vznikla ještě jedna unikátní atrakce – Národní památník odposlechu v podobě „Bretschneiderova ucha“ a „Úst pravdy“. Autorem obou děl je havlíčkovobrodský sochař Radomír Dvořák a studenti již výše zmíněného kamenosochařského učiliště. V roce 2007 hodlají recesističtí tvůrci a obdivovatelé lipnické žuly ještě vytesat do skály „Zlatý vočí“. Všechna tři díla v nadživotní velikosti, která vznikají v malých opuštěných lomech nedaleko obce, by díky mimořádně odolnému materiálu měla přetrvat stovky let.

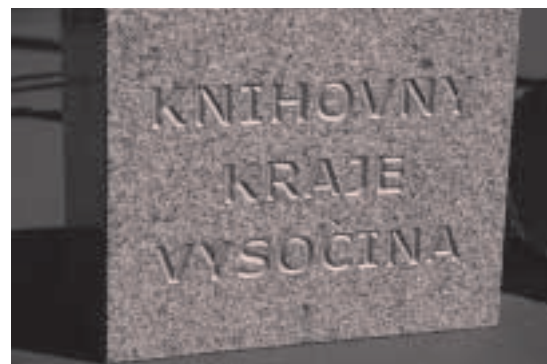
Zástupci knihovníků z kraje Vysočina si při příležitosti předávání základního kamene ze svého kraje své přání nové budově Národní knihovny ČR připravili v řeči vázané. Ocituje si z něj, aby nám připomnělo kouzelnou atmosféru očekávání a dobré nálady, která v září 2006 prochnula všechny přítomné:

„Naše přání bude prosté,
knihovna ať rychle roste
a ať je to stavba parádní,
věnujeme do ní kámen základní
z lipnické žuly... to je jasné,
Prahu zdraví knihovníci z Vysočiny krásné!“

Pozn.: Za připomenutí rovněž stojí,
že tento text vznikl těsně před Vánocemi 2006.

(Poděkování za pomoc a spolupráci Ireně Čisařové)

Příště: Krajská knihovna v Pardubicích

ROSTEME S KNIHOU

ABY DĚTI ČETLY

- › aktuální přehled dětské literatury
- › co byste měli vědět o dětské literatuře
- › literatura hrou

ABY ČETLY RÁDY

- › knižní svět jak ho neznáte
- › teorie i praxe ze světa knih pro děti a mládež

WWW.ROSTEMESKNIHOU.CZ

ZAPOJTE SE I VY

- › rodiče a děti
- › učitelé
- › knihovníci
- › knihkupci
- › nakladatelé

NÁVODY A INSPIRACE JAK VÉST DĚTI KE ČTENÍ

- › knižní novinky
- › knihy podle věkových kategorií
- › čtenářství v Česku a ve světě
- › knihy k poslechu
- › soutěže a hry
- › novinky a články
- › zajímavé odkazy

kampaň za finanční podpory Ministerstva kultury ČR pořádá: Svět knihy, s.r.o., společnost Svazu českých knihkupců a nakladatelů, Fügnerovo nám. 3, 120 00 Praha 2, e-mail: info@rostemesknihou.cz

Z nabídky vydavatelství **Národní knihovny ČR**

ČESKÁ NÁRODNÍ BIBLIOGRAFIE na DVD/CD ROM

Roční předplatné zahrnuje čtyři aktualizovaná vydání, měsíční aktualizace jsou pro předplatitele dostupné na internetu. Databáze poskytuje rozšířené možnosti vyhledávání záznamů pomocí software vyvinutého AiP Beroun.

Nejúplnější zdroj bibliografických informací na DVD-ROM/CD-ROM, který obsahuje databáze: České knihy, Disertace a autoreferáty, Speciální dokumenty, Jmenné autority, Články v českých novinách, časopisech a sbornících, Periodika vydávaná na území ČR.

Podrobné informace:

Spackova.Alena@cdh.nkp.cz ■ Ivo.Mirosovsky@nkp.cz ■ Mirosovsky.Ivo@cdh.nkp.cz

Národní knihovna České republiky, Klementinum 190, 110 00 Praha 1
OBJEDNÁVKY PUBLIKACE:
NK ČR, oddělení odbytu, Sodomkova 2, 102 00 Praha 10, spackova.alena@cdh.nkp.cz